Мы бідны, уж з діда, прадіда,
То духом хоц будме богаты!
І чести не дайме здоптати,
А віры не зломит нам біда!
(Русенко)

ISSN 1508-5104
DWUMIESIĘCZNIK

Бесіда

СТОВАРИШЫНЯ ЛЕМКІВ
STOWARZYSZENIE ŁEMKÓW
LEMKO ASSOCIATION

ДВОМІСЯЧНИК * РІК XVII, Нр 3 (84) МАЙ - ЧЕРВЕЦЬ 2005 * КРЕНИЦЯ – ЛІҐНИЦЯ

Витайте на Лемковині!

VIII Світовий Конґрес Русинів
II Світовий Форум Русиньской Молодежы
Криниця, 23-25.06.2005

Бесіда

Часопис Головного Заряду Стоваришыня Лемків

выходит од 1989 рока

посвячений збережыню істориі, культуры і языка Лемків

інформуючий о жытю нашой і братніх нам суспільности

плекаючий вірні надіі прадідів і вітців

В *Бесіді* почуєш смак рідного слова, такого, як передати го треба твоім дітям і внукам

Буд спілучастником і спілтворцьом *Бесіды*, бесідуй з *Бесідом*

Бесідуй, рад, гвар, повідай!
Товды ЛЕМ будеш собом
І шанувати Тя будут Люде

Чытай Бесіду Внуку і Діду!

Номер посвячений II Сьвітовому Конґресови Русинів (Креница – 1993) і другым Конґресам. А окрем того ₱

(...) Думам, же подібні як днес, враз з поколіньом мойой дівкы прийдут люде, котры поведут наше народне і реліґійне жытя, а численны іх попрут, кєд не діяньом, та бодай акцептацийом. (...) Якы будеме за сто років – тяжко предвидіти. Мам надію, вірю, же перетырваме, але найважнійше є тото, жебы гнеска зробити кілко ся даст.

Вшытко приходит натуральні, Інтервью Анны Рыджанич з Богданьом Горбальом – стор. 6-9

Будучы в Кракові, проф. Маґочій николи не мине так важной для Лемків інституциі в тым місті, яком є Педаґоґічна Академія, де од 2001 рока в Інституті Неофілоґіі ведены сут студия в напрямі лемківскої філоґіі. Професор радо гостит на занятях зо студентами (...).

Олена Дуць-Файфер, *Професор Маґочій в Польщи,* стор. 9-10

16 квітня стары, выслужены стіны нашой заслуженой Руской Бурсы в Ґорлицях стали ся вмістилищом історичной події. Стрітили ся ту представителі семох лемківскых орґанізаций (єдна посередництвом пресланого документу) – з цілю выбрати двоє чесных і мудрых Лемків до Комісиі Спільной Ряду та Народных і Етнічных Меншын.

П. Трохановскій, *Выбрано представители Лемків до Комісиі Спільной Ряду та Народных і Етнічных Меншын,* стор. 10-11

У нашому, давньоруському літописі згадки про хорватів досить нечіткі. Складається враженя, що ці відомості були невигідними тогочасним володарям, і літописці старалися їх замовчувати. Це було щось на кшталт політичної цензури.

Богдан Скаврон, *Росіяни, білоруси? Ні, хорвати – наші брати,* стор. 20-21

Найсурівший край Мадярской краіны... В престрашных темных лісах жыє єлень і медвід, в горах гмла і сідают на них мракы, над глубокыма долинами лем орел плавле колесами, а за долгы годины пути не стрітите чловека в тых дикых горах, де і тракт лем несьміло ся приближат ґу гірскым тіснинам.

Дюля Крудій, *Нашы добры Русины,* стор. 22-23

На передній стороні окладинкы: *Квитне Лемковина,* фото: Семан Барна

На задній стороні окладинкы: Церков Св. Архангела Михаіла в Дубным, фото: Семан Барна

Новины – не новины не лем з Лемковины

♦ 5 марця 10-літя свого істнуваня святкувал популярний русиньскій ансамбль „Пыхончанка". В рідным селі Пыхні на Лабірщыні в ювілейным концерті выступил враз з ансамбльом „Вігорлят".

♦ 18 марця Театр Александра Духновича выступил з премьєром „Ідіоты" Достоєвского, в драматургічній обробці Василя Турока. Інсценізацию режисерувал гостинні Ян-Вілєм ван ден Босг з Голяндиі. В своім 59 сезоні ТАД акторы одограли „Ідіоту" як 320 премьєру театру.

♦ 19 марця стараньом Кружка Стоваришыня Лемків в Варшаві, в Домі Культуры „Дорожкарня" проведено *Бесіду в лемківскій хыжи*. На імпрезу зложыла ся коротка прелекция, сыпів, розповіди о Лемковині і выстава фотоґрафіі. (Дакус шырше на с. 9)

Грає, сыпіват і розповідат Осиф Дзвінчык, Фото: Семан Барна

♦ 19-20 марця Народовий Музей Рільництва в Шреняві к. Познаня орґанізувал IV Великодній Ярмак. Лемківскы батканы яєчка експонувала, знана нам з „Бесіды" (і не лем), прожываюча во Львові Мария Янко.

♦ 24 марця в Бальовій Сали Старого Здравничного Дому в Креници одбыло ся преказаня через знану меценас штукы др Ірену Еріс наступных цінности до Музею Никыфора. На торжество запрошено Ведучого СЛ Андрия Копчу і редактора „Бесіды".

♦ 26 марця в Тячові одбыл ся II Зъізд Русиньскых Писателів Закарпатя. Участ в ним взяло такой тридцетеро поетів, писателів, перекладачи і критиків літературы.

♦ 1 квітня в Шаришскій Ґалериі в Пряшові одбыл ся вернісаж выставы і оголошыня вышлідків 11. едиции Медженародного Конкурсу Кріселеного Гумору „Злата бочка". Жірі під веднім нашого славного карикатуристы Федора Віца спомедже прац 198 артистів з 27 країв сьвіта признало І нагороду Полякови П. Кучиньскому. Єдну зо специяльных нагород одобрал і Русин, Осиф Сторинський.

♦ **2 квітня вмер в Римі Папа Йоан Павел II. Серед оголошеной в Польщы народовой жалобы в безпосередній конфесийній і почутьовій реляциі нашли ся і Лемкы – грекокатоликы, што посередництвом інтернету выразили в кореспонденциі з нашом редакцийом.**

♦ 4 квітня в Уряді Міста Креница-Здрій стрітили ся представителі орґанізаций, институций, середовиск творчых, заінтересуваны будовом памятника Никыфора – Епифана Дровняка. Памятник має станути осіню того рока, але неє іщы порозумліня што до льокалізациі, як і аторства. Стоваришыня Лемків репрезентувал на стрічы редактор „Бесіды".

♦ 12 квітня „Рускій Клюб – 1923" в Пряшові орґанізувал семінар посвячений 65. річници смерти Емілия Кубека (1857–1940), выдатного русиньского прозаіка. Доповіди выголосили: о. др Ф. Данцак, академік М. Мушынка і доц. Ю. Панько.

♦ 16 квітня в ґорлицкій Рускій Бурсі стрітили ся высланныкы лемківскых орґанізаций з цілю выбрати (згідні з *Уставом* з 6 січня 2005 р. *о народных і етнічных меншынах*) двох представители до Комісиі Спільной Ряду і Народных і Етнічных Меншын. Дорогом тайного голосуваня выбрано Др Олену Дуць-Файфер та Юрия Стариньского.(см. с. 10)

♦ 28 квітня проходила річна сесия Рады Повіту Ґорлиці. В бесіді посвяченій меншынам участ взяли представителі більшости діючых в Польщы лемківскых орґанізаций. СЛ репрезентувала в/з п. Антоніна Коцур.

З пресы

Łemkowska cerkiew na Śląsku

Wieś Buczyna leży 120 kilometrów na zachód od Wrocławia. We wsi stoi cerkiew. Ledwie stoi. (...)

Przed wojną, od 1875 roku świątynia służyła niemieckim ewangelikom, od 1948 roku – prawosławnym. Tu po wojnie, na wcześniej „oczyszczonych" ziemiach, osiedlono Łemków. Wyrwano ich z Bielicznej, Izb, Brunar, Czarnej, Klimkówki, Binczarowej, Florynki. Przywieziono do wsi rozsianych w pobliżu Buczyny – Kłębowic, Nowego Dworu, Nowej Kuźni, Przesiecznej, Radwanic, Sieroszowic.

Jak wtedy wyglądał poewangelicki kościół w Buczynie, bo w nim zaczęli gromadzić się Łemkowie na modlitwę? „Strasznie, całkiem zniszczony, gołe ceglane ściany i dziurawy dach, wymagał kapitalnego remontu. Wiele trzeba było wspólnej pracy, aby można było w nim bezpiecznie odprawiać liturgię" – zapisano w jednym z dokumentów wspomnienie świadka. (...)

Za naprawianie dachu, sufitu, okien i drzwi Łemkowie zabrali się w 1954 roku. Co raz wstawiali też nowe szyby, bo im je ktoś wybijał, zacierali obraźliwe napisy na murach. I zacierali niechęć do siebie na obcej ziemi. Swoją uczciwością i pracowitością. (...)

Teraz stanęli przed wyborem. Budować nową cerkiew – tak byłoby taniej i duży prawie hektarowy plac na to pozwala – czy remontować starą?

– Remontować – zdecydowali. Musimy uszanować modlitwę na tym miejscu wielu pokoleń Niemców, trwającą co najmniej od 1752 roku. // A i dla Łemków to miejsce było namodlone.

Łemkowska cerkiew na Śląsku

☞ Zaproszono architekta z Białegostoku, dr. Jerzego Uścinowicza.(...)

Murowana, z zewnątrz przypominająca stodołę, poewangelicka świątynia, w koncepcji Uścinowicza, nabrała charakteru typowej łemkowskiej cerkwi. Nad dachem, oczywiście zmienionym, będzie się piętrzyć wyniesiona na bębnie kopuła. Kopuła też zwieńczy dzwonnicę, która zostanie dobudowana do cerkwi, tworząc z nią integralną całość. (...)

Buczyna może stać się swoistą manifestacją łemkowskiej kultury, zdolnej wytrysnąć w każdym miejscu. Człowiek, który zachowa w sercu swe korzenie, będzie je pielęgnował i na ziemi, która nie zawsze była mu przyjazna. (...)

Czy zechcemy z nimi podzielić trud i radość budowania? Mając taką nadzieję, podajemy numer konta parafii w Buczynie:

Bank Spółdzielczy w Legnicy
63 8649 1057 2001 0000 2349 0001
(Anna Radziukiewicz, fot. Jerzy Uścinowicz, *Przegląd Prawosławny*, Nr 3 (237) marzec 2005)

Łemkowie z Papieżem

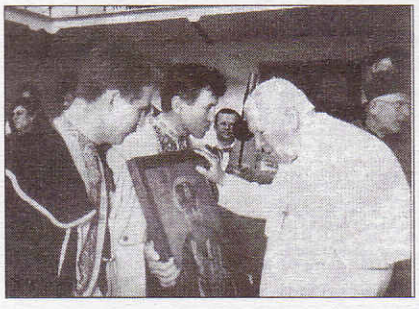

Jan Paweł II otrzymuje Ikonę – obok Aleksander Maślej, Wacław Szlanta, Stefan Hładyk ze Zjednoczenia Łemków, z tyłu za Papieżem Jan Martyniak, metropolita cerkwi greckokatolickiej w Polsce

Łemkowie z Gorlickiego spotykali się z Ojcem Świętym w różnych okolicznościach – w Krakowie, w Rzymie i... w Rychwałdzie.

W rodzinie Wasylczaków z tej miejscowości pozostaje wspomnienie, że pół wieku temu gościli u siebie w domu wędrowców z mało wtedy znanym księdzem doktorem Karolem Wojtyłą.

W Krakowie, w czasie kolejnej wędrówki do ojczyzny, Papież spotkał się z Łemkami w Fundacji św. Włodzimierza. // Łemkowie wręczyli Mu ikonę św. Mikołaja.

Po śmierci Jana Pawła II we wszystkich cerkwiach ziemi gorlickiej były odprawiane modły żałobne – panachydy.

Również Łemkowie mieszkający na Ukrainie w ogłoszonych dniach żałoby narodowej modlili się do Jana Pawła II. (E, *Gazeta Krakowska / Nowosądecka*, 15 kwietnia 2005)

Sądzę, że ci, którzy się modlili, modlili się **za** (spokój duszy), a nie **do** Jana Pawła II. W Cerkwi istnieją modły o wstawiennictwo świętych przed obliczem Boga (np. *Swjatyj Czudotworcze Nykołaje, moły Boha o nas*), ale Papież Jan Paweł II nie został jeszcze ogłoszony przez Kościół za świętego.

Prezydent Ukrainy spotkał się ze swoimi rodakami

Prezydent Ukrainy Wiktor Juszczenko spotkał się we wtorek ze swoimi rodakami w Młynach i Przemyślu.

W Młynach, niewielkiej wsi koło Korczowej, wziął udział w poświęceniu kaplicy nad grobem księdza Michała Werbyckiego, który skomponował muzykę do hymnu ukraińskiego. (...) A po zakończonej panachydzie, czyli nabożeństwie żałobnym, podszedł do zebranych, witał się z nimi i rozdawał autografy. Było skandowanie: „Juszczenka! Juszczenka!". (...)

W Przemyślu prezydent spotkał się z przedstawicielami trzytysięcznej mniejszości ukraińskiej. (...) Do Polaków i Ukraińców zwrócił się, aby nie oglądali się na przeszłość: – Teraz, gdy karty historii się odwróciły, musimy żyć dniem dzisiejszym. Zaapelował, żeby Polacy i Ukraińcy podali sobie ręce. Prezydent obiecał, że przyjedzie na łemkowską watrę. (...) (http://miasta.gazeta.pl/rzeszow/2005.04.19)

Do Prezydenta Juszczenki trudno nie mieć sympatii. Sądzę że niemal wszyscy Łemkowie również prezentują taką postawę. Zaś po tym skandowaniu: „Juszczenka! Juszczenka!" – wypisz, wymaluj – białoruskim, nawet najwięksi sceptycy (Łemkowie bardzo lubią Białorusinów, no bo biali i jeszcze do tego Rusini) staną się jego zagorzałymi sympatykami.

Maziarskim wozem w świat

Zjednoczenie Łemków stworzyło Międzynarodowe Biuro Przewozów Maziarskich i zmodernizowało środek transportu maziarzy – wóz konny, dostosowując go do przewozu turystów. Od 4 do 7 maja zorganizowany zostanie pierwszy turystyczny przewóz szlakiem łosiańskich maziarzy. Przejazd ten ma służyć promocji rzemiosła ludowego Beskidu Niskiego oraz cerkwi znajdujących się na Szlaku Architektury Drewnianej. Uczestnicy pierwszej maziarskiej wyprawy wyruszą z Łosia przez Nowicę, Przysłup, Gładyszów, Smerekowiec, Skwirtne, Zdynię, Konieczną, Chmelova, Bardejovskie Kupele, Stebnik. Następnie do Wysowej, Ropek i przez Hańczową, Uście Gorlickie, Klimkówkę z powrotem do Łosia. (ANI, *Gazeta Krakowska / Nowosądecka*, 25 kwietnia 2005)

Na odcinku Skwirtne – Zdynia zapewne z pomocą Airlines OL, no bo drogi zdałej tam nie ma. Chyba żeby wstępować, przez Regetów, znów do Smerekowca.

Dom, do którego przyszło malowanie

Stefan Telep, malarz, którego Łemkowie ochrzcili drugim Nikiforem, albo Nikiforem ulepszonym, mówi po prostu, że zawsze trzymały się go głupoty.

Zdzisław Tohl, dyrektor galerii, nie wie kto to wymyślił, ale uważa, że trochę przesadził. Nikifor to Nikifor, a Telep to Telep. Nawet jeśli sprzedał siedem obrazów do Australii. – Artysta amator, od słowa „amo", czyli „kochać" – definiuje.(...)

- Cała siła Stefana Telepa tkwi w tym, że nikt go nigdy nie uczył malować. Na co dzień podziwiamy tych, którzy umieją kłamać rękami. On nie potrafi, jest szczery do bólu, kiedy maluje pejzaż, to zieleń jest prawdziwa. A my widzowie cenimy autentyczne przeżycia. Profesjonalizm oznaczałby dla niego śmierć – mówi dyrektor. (...) (Katarzyna Kobylarczyk, *Dziennik Polski*, 11 lutego 2005)

Bardzo interesujący, przyjazny to tekst. Szkoda, że ze względu na obszerność (cała gazetowa strona) nie możemy go, bodaj dziś, przedrukować w całości.

Przełomowe Gorlice

Rozmawiamy z profesorem Marianem Zagórniakiem, historykiem

- Panie Profesorze, czy my, Polacy, mamy powody, by świętować rocznicę bitwy gorlickiej? Walczyli w niej przecież nasi zaborcy. A który był dla nas lepszy, który gorszy – to rzecz dyskusyjna.

- Można mieć takie wątpliwości, tym bardziej że już wtedy były w naszym społeczeństwie dwie orientacje. Polacy w Galicji byli zdecydowanie za Habsburgami, którzy pod koniec istnienia monarchii stwarzali nam lepsze warunki, zwłaszcza kulturalne. Sądzili, że po ich zwycięstwie będzie można liczyć na zbudowanie monarchii w nowej, trójczłonowej postaci Austro-Węgier-Polski. Ale pamiętajmy, że np. Dmowski stawiał na Rosję, uważając, że jeśli wchłonie ona całość ziem polskich, będzie musiała nam przyznać przynajmniej autonomię.

- Na czym więc polegało znaczenie bitwy gorlickiej dla Polaków?

- Była ona o tyle przełomowa w dziejach całej wojny, że w jej wyniku Rosjanie musieli opuścić nie tylko Galicje, ale i Królestwo Polskie.

(...)

- Skąd więc nagle Austriacy znaleźli tyle sił?

- Zrozumieli, że nie ma innego wyjścia, jak poprosić o wsparcie jednostki niemieckie. W tym momencie oba sztaby zdawały już sobie sprawę, że przełamanie frontu pod Gorlicami i wyjście na tyły dywizji rosyjskich, zwróconych do uderzenia na południe, to jedyna szansa zmiany niekorzystnej dla nich sytuacji. Dlatego do ofensywy skoncentrowano niespotykanie wielkie siły. W uderzeniu wzięło udział ponad dwieście tysięcy żołnierzy austriackich i niemieckich, podczas gdy obrońców było prawie trzykrotnie mniej.

(...)

- Czy Austriacy, którzy po przełamaniu frontu pod Gorlicami szybko odzyskali ziemie Galicji aż po Lwów, byli traktowani przez ludność jak wyzwoliciele?

- Z tym było różnie. Wśród ludności ruskiej propaganda prorosyjska trafiała na podatny grunt. Mało kto dziś pamięta, że w austriackim obozie koncentracyjnym Tallerhoff zginęły trzy tysiące „moskalofilów", w tym wielu przywódców łemkowskich. Ale Rosjanie mieli też zwolenników wśród części galicyjskiej endecji i w konserwatywnym Stronnictwie Podolaków. Ci ostatni uważali zapewne, że carat najlepiej bronił klasowych interesów ziemiaństwa, a także pacyfikował bunty Ukraińców.

- Skąd więc ci „moskalofile" wśród Łemków, którzy przecież uważają się za Ukraińców?

- Nie wszyscy. Część z nich była zdania, że łemkowska odrębność byłaby zagrożona przez wolne państwo ukraińskie. Woleli cara. Jednak z drugiej strony trzeba przypomnieć, że w I wojnie światowej po stronie austriackiej walczył też legion ukraiński. Był niewielki, dwa czy trzy bataliony – i w większości wyginął w pierwszej fazie kampanii. To pokazuje, że wybory nie zawsze były proste i jednoznaczne.

- Historia przyznała jednak rację tym Polakom, którzy postawili na Austrię.

- Tak potoczyły się losy wojny. Z dzisiejszego punktu widzenia można powiedzieć, że Piłsudski, organizując Legiony właśnie po tej stronie, miał rację. Okazał się wizjonerem. Ale w tamtych czasach wcale nie było to oczywiste. Jaka byłaby np. nasza przyszłość, gdyby w listopadzie 1914 roku Rosjanom udało się zdobyć Kraków? Tego się nigdy nie dowiemy. A gdyby ofensywa pod Gorlicami nie powiodła się?

- Można więc powiedzieć, że austriacko-niemieckie zwycięstwo w bitwie gorlickiej otworzyło drogę do odzyskania przez Polskę niepodległości?

- Też nie tak prędko i wcale nie bezpośrednio. Porażka jednego z zaborców nie wystarczyła. Kiedy Rosja poniosła klęskę, kiedy Niemcy stali nad Donem, zaś Austriacy w Odessie, nikt nie myślał o odrodzeniu Polski. Niemcy chcieli jedynie w opuszczonym przez Rosjan Królewstwie Polskim utworzyć buforowe państewko pod swoim protektoratem. Mówiła o tym tzw. deklaracja dwóch cesarzy, Wilhelma II i Franciszka Józefa I, z 5 listopada 1916 roku. Dotychczasowi zaborcy wciąż byli panami sytuacji. Dopiero ich klęska na Zachodzie i zwycięstwo rewolucji w Rosji stworzyły szanse Polakom.

- Zwycięstwo rewolucji w Rosji? Dziś pogląd, że dostaliśmy niepodległość w prezencie od Lenina, nie ma wielu zwolenników. Raczej postawa państw Zachodu...

- Oczywiście, że bolszewicy nie z sympatii czy dobrego serca zgodzili się na odrodzenie państwa polskiego. Ale i Zachód z początku wcale o to nie walczył. Francuzi do roku 1917 nawet nie chcieli słyszeć o sprawie polskiej, uważając, że to wewnętrzny problem Rosji. Przed rozpoczęciem wojny sojusznicy obiecywali carowi, że to on będzie decydował o zachodnich granicach swego imperium. Dopiero po obaleniu caratu, kiedy Rosja zawarła z Niemcami odrębny pokój w Brześciu, wszystkie umowy przestały obowiązywać. Zachód przestraszył się, że Niemcom uda się zmobilizować kilkaset tysięcy Polaków z zajętego Królestwa Polskiego. Z podobnych powodów nie Lenin, ale już Rząd Tymczasowy Kiereńskiego po rewolucji lutowej ogłosił deklarację o niepodległości Polski. Wreszcie przed przystąpieniem USA do wojny podobne zapewnienie złożył prezydent Wilson.

- Ale ta długa droga zaczęła się właśnie pod Gorlicami?

- W każdym razie tu nastąpił zwrot w dobrym dla nas kierunku.

(rozmawiał Marek Lubaś-Harny, *Gazeta Krakowska*, 29 kwietnia 2005)

Znamy rozmówcę. I według mnie, nie rozmawiał z profesorem, a dziobał do niego, szukając patriotycznych sensacji. A orientacji, szczególnie w odniesieniu do Łemków to ci on nie ma. Jeszcze dziś na Łemkowynie, po spisie powszechnym 2002 roku 85,5% Łemków spośród tych, którzy określili swoją przynależność narodową inaczej jak spodziewali się rachmistrze, określiło się jako Łemkowie, a tylko 14,5% jako Ukraińcy. A co mówić o czasie sprzed dziewięćdziesięciu lat?! Bo tylko o tym czasie w tym przypadku można mówić.

Nie mam zamiaru dziobać, jątrzyć sprawy, która, lekce traktowana, boli do dziś, ale prawda historyczna powinna być prawdą historyczną. Szkoda, że Profesor, który tak rzetelnie przybliżył nam prawdę tamtego czasu (która nam wielce ulżyła) i tak dzielnie stymulował zapędy rozmówcy, w tym jednym względzie (*Nie wszyscy* / Łemkowie/...) był mało precyzyjny... Aha, prezydent Woodrow Wilson zapewniał, mówił: ***Żaden lud*** (podkreślenie nasze – pt) *nie powinien być zmuszony do zwierzchnictwa, pod którym nie pragnie żyć.*

Komentarze / коментарі: pt/пт

Вшытко приходит натуральні

З доктором Богданом Горбальом, істориком, тепер прожывючым в Ню Йорку бесідує Анна Рыджанич

— Ґратулюю докторату. „Лемкы і Лемковина в історіоґрафії і літературі" – чом здецидувал єс ся на таку тему працы?

— Положыня Лемковины в важным ґеостратеґічні і культурово приграничным реґіоні выкликало наукове заінтересуваня, котре датує ся од початків XIX столітя. Результатом того є значуче число науковых і популярных прац тычуче ся Лемковины і ей населіня. Зато дышол єм до преконаня, же лемкознавство осягнуло такій рівен, што вымагат гнеска огляду літературы. Працу написал єм в виді моноґрафічного нарысу, котрий подає головны інформациі на тему Лемків і Лемковины зо вказаньом на стан досліджынь, істнуючы контроверсиі та долучыньом можливі вычерпуючой бібліоґрафії. Особливу увагу посвятил єм історії, зато же істнуют выключаючы ся інтерпретациі важных подій в нашій минувшыні.

— Ци кєд выізджал єс в 1990 році до Ню Йорка думал єс, же вернеш до бывшой alma mater?

— Мал єм надію, же ся верну. Адже то во Вроцлаві нагваряли мя жебым продолжал досліджыня та евентуальні зробил докторат. З таком пропозицийом выступил проф. Войцєх Вжесіньскі, котрий пізнійше остал промотором мойой працы. Выявил єм ся быти його пятдесятым докторантом. Рецензували ю проф. Ян Кенсік з Вроцлавского Університету і проф. Павел Маґочій, котрий роками допінґував мя до працы над докторатом. Професор Маґочій од 1980 рока звязаний з Трорнтоньскым Університетом. Познали мы ся іщы кінцьом вісемдесятых років, коли приіхал на наукову конференцию до Варшавы. І так уж остало – найчастійше стрічаме ся на конференциях, в тым на найвекшій славістычній конференциі орґанізуваній раз до рока через American Association for the Advancement of Slavic Studies.

— Але скорше вернул єс ся жебы оборонити магістерску працу, котра пак вышла солідном моноґрафійом „Działalność polityczna Łemków na Łemkowszczyźnie. 1918-1921". Як товды на Вроцлавскым Університеті одношено ся до лемкознавчых досліджынь?

— Все стрічал єм ся з жычливістю та заінтересуваньом. На магістерскій семінар з історії найнівшой принято мя з „лемківском темом", хоц число принятых давно перевыжшыло ліміт. Во Вроцлаві істнуют шувны традициі лемкознавчых досліджынь. Катедру Етноґрафії орґанізувал ту сам проф. др габ. Роман Райнфус. Лемкознавчы працы выникли ту уж в шистдесятых роках. Єдну з першых написал знаний лемківскій поета Павел Стефановскій. Од шувных років в Інституті Історії працує Лемко, проф. др габ. Ростислав Жерелик. Во Вроцлаві студиювала тіж Марґарита Місяк, котра гнеска выкладат о Лемках во Франциі, та Петро Ґерент, котрий написал докторску працу о історії Православной Церкви на Нижнім Шлеску по другій сьвітовій войні.

— На кілко мож гнеска окріслити число лемкознавчых публикаций?

— В моій працы находят ся 1674 приписы, але в вельох з них зацитувал єм веце як єдну працу. Окрем того, на кінци находит ся пару причынків, де подаю парусот прац. Треба вшытко єдно підкріслити, же занял єм ся проблематыком не лем історії Лемків, іх культуры, релігійного жытя, языка, але тіж Лемковином, то значыт ей фізычном ґеоґрафійом, ґеоґлогійом, ґыдроґлогійом, фавном і фльором, климатом. В части тычучій ся Лемковины подал єм лем репрезентативны працы, хоц є іх дуже веце. Зас в части посвяченій Лемкам, старал єм ся подати докладну бібліоґрафію, на кілко то очывидні є можливе. Трактуючы лемкознавсто в шырокым обсягу – маме ту до діла з парома тисячами прац: дописами, брошурами і книжками. Очывидні, поза становлячыма ту уж окреме явиско, публикациями в Інтернеті.

— В остатніх роках число тото евідентні зросло. Чым подля Тебе подиктуване є тото явиско?

— Найстаршы лемкознавчы працы сіґают половины XIX столітя. Пару з них написали лемківскы священныкы: Торонскій, Криницкій і Прислопскій. Найстаршу моноґрафію о Лемках написал Іван Вагилевич в 1841 році, але, на жаль, захоронил ся лем ей фраґмент. В другій половині XIX століття Лемками заінтересували ся польскы дослідныкы, м.ін. Удзеля і Копреніцкі, але аж в 30-ых роках XX століття проведено шыроко закріслены досліджыня, котры мали послужыти польскому урядови в опрацуваню национальной політыкы взглядом Лемків. Товды то акуратні на Лемковині появили ся такы люде як Роман Райнфус, Здзіслав Штібер, Кристина Пєрадзка, Станіслав Лещицкі і інчы, котры пізніше написали ряд важных лемкознавчых прац, придбуючы при тым професорскы науковы ступени. Часто звертат ся увагу на політычны зміны в Польщы, іх вплыв на отворіня ся на деякы темы. Так направду, треба

ся вернути не тілко до 1989 рока, кілко до початку 80-ых років, коли то група люди заінтересувана науковыма лемкознавчыма дослідджынями, м.ін. Олена Дуць-Файфер і Ярослав Мокляк з Ягайноньского Університету, розпочала наукову працу та коли зорґанізувано ряд конференций посвяченых тій проблематыці. Чытаны на них выклады діждали ся публикаций. В 1988 році вказала ся двотомова і, до гнеска, найвекша монографія реґіону „Лемківщина". Штоправда выдано ю в Америці, але опрацувана была більшістю через науковців з Польщы, Словациі і Украіны, м.ін. через Богдана Струміньского, Івана Красовского, Миколу Мушынку і Миколу Сивицкого. По падіню комунізму, мож речы, заінтересуваня проблематыком прежыват правдивий ренесанс, чому товаришыт выдавнича експльозия. Лем на 50-у річницю Акциі Вісла зорґанізувано штонайменше штырі науковы конференциі та выдано представлены там реферaты.

— Ци мож гварити о свого роду моді на лемкознавчы темы?

— Належыт ту розріжняти наукову і популярну моду. Тота остатня квитла в Польщы в девятдесятых роках. Тераз ся хыбаль дакус минула. А наукова мода? Подают ся ій Лемкы, та не лем. На Украіні по 2000 році написано три лемкознавчы докторaты, опубликувано ряд книжок і дописів. О Лемках писано на просторі остатніх пятнадцетьох років в Данії, Голяндиі, Німеччыні, Франциі і в Італії. В Польщы од шувного часу лемківскыма темами занимат ся вельох польскых науковців – Анджей Зємба, Ева Міхна, Єжи Чайковскі, Станіслав Набиванец і ряд інчых осіб. Кед ходит о Америку, о Лемках писано ту такой од початку еміґрациі. Уж в першых номерах тыжденника „Американский Русский Вістник" (1892) вказал ся цикль дописів о Лемках. Очывидні, проблематиком заінтересуване было лемківскє середовиско, докладнійше Лемко-Союз ци Організація Оборони Лемківщини. В 1978 році, в час ожывленого америцкого заінтересуваня етнічністю, орґанізувано Carpatho-Rusyn Research Center, котрий найосновнійше причынил ся до пошыріня знаємости русиньскых, в тым лемківскых справ. Систематычні орґанізуваны сут русиньскы панелі на спомненій уж шторічній конференциі American Association for the Advancement of Slavic Studies. Єден з такых панелів мал місце в 1988 році, коли конференция проходила на ...Гаваях. Писал о тым Анджей Зємба в статі „О Łemkach w Honolulu". Маме ту круг науковців русиньского походжыня, котры систематычні занимают ся русиньскыма студиями: Патриция Крафчік, Елен Русинко, Поль Бест, Сусин Михаляцкі, Браян МыкҐю і очывидні Павел Робер Магочій (до того кругу належыт **очывидні** Богдан Горбаль – Редакция „Бесіды"). На остатній конференциі AAASS в грудни минулого рока в Бостоні мали мы два русиньскы панелі, на котрых представлено шіст рефератів.

— Ци труднійше быти Лемком в Ню Йорку?

— По прибытю до Ню Йорка працувал єм за пару років в рестеврациях, а пак зробил єм бібліотекарскы студиі на Queens College, котрий є частю City University of New York. Од 1997 рока працую в Science Industry and Business Library, котра є одділом Ню-Йоркской Публичной Бібліотекы, третьой што до величыны під взглядом засобів бібліотеці в ЗША. Быти Лемком є чудуво всяди, а в Ню Йорку іщы ліпше! Тілко лем, же треба ся добрі навыводити, кым сут Лемкы.

— А товды, кым сут Лемкы?

— Частю народу карпатскых Русинів. На тото зьвіданя одповідам як Лемко. Очывидні тямлю, же сут Лемкы, котры мают інчий погляд.

— Як выглядат релігійне жытя Лемків і Русинів в Америці?

— Релігійне жытя Лемків, ци шырше Русинів, все квитло. Гвариме: *Без Бога ани до порога.* Лемкы, так православны як і грекокатоликы, не мают окремой лемківской юрисдикциі. Належат до ріжных Церков. Видит ся мі, же більшіст православных Лемків належыт до Америцкой Православной Церкви, де в вельох парафіях становлят шувну част вірных. Інчы сут вірныма парафій Украіньской Православной Церкви. Більшіст грекокатолицкых Лемків належыт до Украіньской Католицкой Церкви. Русины з другой страны Карпат, зо взгляду на історичну приналежніст до інчых церковных структур, мают власны юрисдикциі, так для грекокатоликів (Візантийска Католицка Церков) і православных (Америцка Карпато-Русиньска Єпархія в ЗША). В обох найти мож подаєдно галицкых Лемків. Я напримір належу до православной Парафіі Св. Миколая на Манхатані.

— Яка є тота Церков?

— З женом і дівком чуєме ся в ній барз добрі з вельох причын. Выбрали мы ю, бо близка нам она етнічні. Коріня більшости парафіян выводят ся з трьох русиньскых сел на Спишы: Камюнка, Орябибина і Литманова. Шувні парафіян бесідує по русиньскы. При парафіі діє женьска вокальна група „Східня Долина", але найважнійше є тото, же вшыткы сут барз жычливыма людми, котрых веде одданий священник, о. Йоан Бескід. Жытя парафіі не замыкат ся лем во спільній молитві і дбаню о церков. Стрічаме ся по каждым недільным богослужыню в парафіяльній сьвітлици. Діти ся бавлят, а родиче і дідове мают нагоду побесідувати. На кєрмеш приїджат наш Митрополита Миколай (Смішко), котрий был ту колиси парохом. Видит ся, же вшытко проходит ту натуральні, в невымушений спосіб і одчуват ся близкіст той пошыреной родины.

— Ци покоління Твойой дівкы втримат ся при своій народности і віроісповіданю? Якы будут Лемкы під конец XXI солітя?

— Так в Польщы, як і в Америці мы народном і релігійном меншыном, зато нелеґко выховувати діти в „своім". Моя дівка в червци ☛

Вшытко приходит...

☚ скінчыт пят років. Од осени буде мала дуже веце, уж передшкільных занять і анґлицкій ачий міцнійше водре ся дохыж. Оля тераз бесідує по лемківскы, але втриманя і розвиваня языка буде вымакгало дуже веце старань з нашой стороны. Тяжко певнити, якє буде єй поколіня, бо сьвіт ся так несамовито змінят, але змінял ся тіж і вчаснійше, а істотны цінности оставали. Думам, же подібні як днес, враз з поколіньом мойой дівкы прийдут люде, котры поведут наше народне і реліґійне жытя, а численны іх попрут, кєд не діяньом, та бодай акцептацийом. Будут очывидні і такы, котры з ріжных причын одыйдут до інчой дійсности. Якы будеме за сто років – тяжко предвидіти. Мам надію, вірю, же перетырваме, але найважнійше є тото, жебы гнеска зробити кілко ся даст.

— Дякую за бесіду і жычу той ліпшой дійсности.

Інтервью з Богданом Горбальом было доцільово взяте для місячника „Przegląd Prawosławny" і опубликуване в тогорічным майовым номері (Нр 5/238/). Та не береме го одтале, бо Авторка інтервью, Анна Рыджанич надіслала текст і до нашой редакциі. Адже обоє сут кореспондентами „Бесіды", а Богдан – позволь повісти так просто, по імени – спілпрацує з нами од самых початків, од другого номера нашого часопису, од 1990 рока. То уж 15 років! То купета часу, а іщы веце написаного!

Щыро отже і з вдячністю за вшытко зроблене долучаме ся і мы до ґратуляций. Так дакус на краіку (так, при тексті інтервью, вышло). Але преці знаме, же Тобі, Богдане, не ходит о місце на квіткы, а о тото — жебы гнеска зробити кілко ся даст.

Редакция „Бесіды"

Проф. Павел Р. Маґочій (третій од лівой) на стрічы в „резиденциі" Стоваришыня Лемків в Лігници; перший з правой др Богдан Горбаль.

ОЛЕНА ДУЦЬ-ФАЙФЕР

Професор Павел Маґочій в Польщи 16 – 17 лютого, Краків

(темове, хоц інчоавторскє продолжыня з попереднього номера)

Приізд Проф. Маґочого до Польщы не єст якоси до подуманя без його перебываня в Кракові. Краків єст улюбленым містом Професора. Окрем того, в остатніх роках стал ся він головным центром лемкознавчого жытя в Польщи.

Адже з Ополя, з барз добрыма споминами, не лем про гостинніст Професороства Ґайдів, але тіж про заінтересуваня для русинской проблематыкы, котре проявило ся в формі фахово приготовленого інтервю, якє провюл з ним редактор наукового журналу Опольского Університету, приіхал Професор Маґочій до Королівско-Університетского Граду Кракова. Приіхал на стрічу з приятелями, для надыханя ся інтелектуальном і артистычном атмосфером того міста, для позитывных дознань. Таку мал ціль і хыбаль повело ся му єй зреалізувати.

Стріча з науковцями-лемкознавцями, з якыма проф. Маґочій не од днес спілпрацує і єдночасно приязнит – др Оленом Дуць-Файфер, др Євом Міхном, др Анджейом Зємбом і др Яцком Брускым – мала і професийний і приятельскій характер. В єдным з краківскых стильовых ресторанів при вечері вела ся дискусия на тему актуальні підниманых дослідничых тем, на тему новых або плянуваных публикаций, іх промуваня і вводжыня во спільну європо-американску сферу наукового спілдияня, м. ін. през тлумачыня найбарже цінных прац, выданых в Польщи (О. Дуць-Файфер про лемківску літеартуру і Є. Міхны про русинскій рух) на английскій язык.

Будучы в Кракові, проф. Маґочій николи не мине так важной для Лемків інституциі в тым місті, яком є Педаґоґічна Академія, де од 2001 рока в Інституті Неофілолоґіі ведены сут студия в напрямі лемківской філолоґіі. Професор радо гостит на занятях зо студентами, але як раз про меджесеметрову перерву, не было занять. Наш гіст был офіцийні приниманий през Паню Директор Інституту Неофілолоґіі, проф. Тересу Жеберек. Бесіда, яка ся медже нима вела, звязана была з рекрутацийом студентів на лемківску філолоґію на найближший академіцкій рік, з кондицийом тых студий, з перспектывами на будуче. В часі бе-

сіды про спілпрацу вродили ся дві інтересуючы думкы – перша, звязана з можливым зорганізуваньом III Конґресу Русинского Языка як раз в Кракові на Педаґоґічній Академії, друга – про награня цілорічного курсу практычного вчыня лемківского языка на касету або платню з презначыньом для інтернетового розповселюдняня, головні серед американскых Русинів, котры языка своіх предків мусят ся вчыти од основ. Очывидно, на такє розшыріня форм вчыня лемківского языка, повинны згоду дати власти учельні і сама ведуча занятя, котра зрештом таку згоду одраз задекля-рувала.

Гостил тіж проф. Маґочій в інчій знаній науковій інституциі, з котром од давна спілпрацує, в Польскій Академіі Знань, якой офіцийным гостьом был і тым разом. Принимал го Ґенеральний Секретар Академіі, проф. Єжи Вырозумскі в присутности секретарів Східньославянской Комісиі той Академіі – Олены Дуць-Файфер і Анджея Зємбы. Знаменитий польскій і знаменитий канадскій історик, котрых лучыт заінтересуваня том самом обшырю середниново-східньой Европы, без труду нашли спільны темы до мериторычной дискусиі і до поділіня ся думками. Як в Педаґоґічній Академіі професор дарувал книжкы до лемкознавчой бібліотекы, то як раз гев, в Академіі Знань, было одворотні. Професорови подарувано інтересуючы го книжкы, выданы в выдавництві ПАЗ.

Професор в Кракові все старат ся посмотрити і послухати даяку оперу, але тым разом в репертуарі Театру Словацкого нич оперного не ставили. Зато нич не стануло на перешкоді, жебы зайти до вшыткых знаных книгарень і антыкваріятів. Освоєны сут они през Професора до той ступены, же знане єст му докладні іх темове розміщыня, прото гляданя выбраных позивий не занимало му вельо часу.

Выізджаючы дідня 18.02 до Пряшова, професор потвердил, же як все, і тым разом проведений в Кракові час был барз приємний і корыстний єдночасно. А нам в Кракові тіж было мило принимати так знаменитого гостя.

В лемківскій хыжи ...в Варшаві

Повідат ся, же нее люди незаступленых. В великій части то і правда. По втраті Михала Сандовича, заложытеля варшавского Кружка Стоваришыня Лемків, долго тырвала на нашым столичным подвірци тишына. Але тишына для нас – жытелів велького міста – добра в Горах. Ту треба не тишыном жыти, жебы іщы і іщы быти.

19 марця т.р. в Домі Культуры „Дорожкарня" зорганізувано стрічу – концерт під наголовком ***Бесіда в лемківскій хыжи.***

В велькым місті на подібных стрічах трафляют ся люде ріжны – заінтересуваны серцьом і заінтересуваны лем самым заінтересуваньом. Загальна орьєнтация в тій материі бываt нияка. Отже на початку треба было представти зобраным, бодай коротко, історию і культуру Лемків. Вчынити тото припало в участи пишучому сесы рядкы.

Добрым духом давной Лемковины выявил ся Осиф Дзвінчык (на знимці), котрий грал, сьпівал та прекрасні розповідал о Краю нашых Вітців. До того іщы з велького плетеного з лозины коша, як з магічной скринкы вынимал і презентувал нашы прекрасны деревяны выробы.

Кароль Клудовскі, ведучий стрічу, грал і сьпівал. На екрані высьвітлюваны были слова лемківскых сьпіванок. Шувна част видовні влучыла ся до сьпіваня.

Стріча тырвала од годины 18-ой до 21.30. Імпреза ся повела. А была потрібна.

Семан Барна

Выстава в „Дорожкарни": Лемковина в фотографіі Семана Барны.

Выбрано представители Лемків

до Комісиі Спільной Ряду та Народных і Етнічных Меншын

16 квітня стары, выслужены стіны нашой заслуженой Руской Бурсы в Ґорлицях стали ся вмістилищом історичной подіі. Стрітили ся ту представителі семох лемківскых орґанізаций (єдна посередництвом пресланого документу) – з цілю выбрати двоє чесных і мудрых Лемків до Комісиі Спільной Ряду та Народных і Етнічных Меншын. Таку можливіст принесла зо собом Ustawa z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych... . Конкретні 5 Уступ, Арт. 23 і дальшы той Уставы, якы покликують речену Комісию, м. ін. з двома представителями лемківской меншыны, і окріслюют єй правне функционуваня.

В попередній „Бесіді" опубликували мы текст Уставы з 6 січня, але не мали мы місця ани часу поділити ся з Чытачами своіма увагами. А важна то, особливі для нас, Лемків, устава. Чом особливі для нас? Найкоротше, як то є можливым, постарам ся Вам одповісти на тото зьвіданя. Очывидні, зо свого пункту виджыня, не ставляючы ся в позиції „омнібуса".

✸

Речена Устава, як чытаме уж в наголовку, ділит народны меншыны на „народны (народовы) та етнічны меншыны". Ци єдны або другы сут ту „ліпшы" або „ґіршы"? Ніт. Приведме примір ЗША (USA). Гын під понятя „етнічных меншын" підходят такы утримуючы свою народну ідентичніст тузы як Японці, Італійці, Полякы і.т.д. — Но добрі — речете — а в нас тото розділено. Так, розділено – тіж не знам, чом –, але в вышлідку выходит оне на єдно. Так народны як і етнічны меншыны мают в Арт. 2 „своіх" шіст пунктів. Штырі з тых пунків не ріжнят ся ани єдным словом. Лем в пункті 4. – попри ідентичным змісті – для єдных або другых выступує одповідній термім – „народовий" або „етнічний". Зас в 6. пункті для етнічных меншын додано слово „nie" (utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie). Чом ся не ідентифікує з народом зорґанізуваным во власній державі? Бо єй не ма.

Што товды важне в Уставі? А тото, же Лемкы, як етнічна меншына, „дужат до захованя свого языка" (п. 3), „мают свідоміст власной історичной спільноты етнічной" (п. 4). То значыт, же мают свій „язык", а не „діалект", „ґвару" языка з дотеперішньой номенклятуры (знаме о што ходит) – і вшытко похідне окремішньости.

✸

...Припоминам сой, мам міцно в памяти. – Пред повселюдным списом 2002 рока кєд редаґував єм „Голос Совісти" – 4-старницьове зверніня до народу

Засідают, од ліва: Богдан Ґамбаль („Руска Бурса"), Олена Дуць-Файфер (Стоваришыня Лемків), Стефанія Трохановска, Ярослав Трохановскій („Лемковина"), Андрий Перегрим, Анна Перегрим („Кычера"), Александер Маслей, Штефан Гладик (Объєднаня Лемків).

о записуваня ся Лемками, звернул єм ся о попертя до лемківскых орґанізаций. Під нашым зверніньом, окрем Стоваришыня Лемків, Фундациі „Рутеніка", Стоваришыня „Руска Бурса" в Ґорлицях, підписали ся: Музейне Товариство в Зындрановій і, функционуючы правні як товариства, ансамблі: „Лемковина", „Кычера" і „Серенча". Пан Стефановскій, „Господар" был за „так", але одмову підписаня ся вытлумачыл тым, же він в своім списку має так Лемків як і Бойків, отже не може никому нич сугерувати. До Объєдняня Лемків не звертали мы ся, адже в іх пресовым орґані „Ватра" выводило ся народну ідентифікацию одмінніше од нашой.

...І припоминам сой епізод сперед двох років. Был єм участником сесиі Рады Повіту Ґорлицкого (враз з п. Данутом Дзюбином, о чым споминам тіж для евентуальной потребы потверджыня правдивости моіх слів). Мал єм можливіст выповісти ся што мі на душы лежыт. Медже інчым бесідував єм о нашым языку, в школі, в публикациях. Товды єден з радных той же Рады, пан Стефан Гладык, втрутил до мого выступліня таку увагу:

— Poczekajmy! Kiedy uchwalona zostanie ustawa o mniejszościach, nie będzie żadnego języka łemkowskiego!

Якє же велькє было моє зачудуваня, кєд прибывшы выжше спомненого 16 квітня до Руской Бурсы на стрічу представители нашых орґанізаций взріл єм... Пана Штефана Гладика і Александра Маслея з Объєднаня Лемків. Я был на сто процент преконаний, же тота орґанізация буде стартувала в ічий пули, з презначеныма тіж двома місцями для меншыны (і то народовой), з котром ся преці ідентифікує. Так во своім Статуті, так в своім пресовым орґані, як і в штоденным діяню. Правда, зовут ся тіж Лемками, але в сенсі „ґілкы" окремой і ясно окрісленой векшости. А Устава з 6 січня 2005 рока, Устава, з причыны якой мы ся ту зобрали, выразні розділят тоты два субєкты, окремо дає тым субєктам по два місця. „А мо-

Засідают, од ліва: Андрий Перегрим, Александер Маслей, Ольга Каня, Віра Сандович-Бонковска (Руска Бурса), Андрий Копча, Олена Дуць-Файфер (СЛ), Ярослав Трохановскій.

же — подумал єм в моменті — там, де **тамты** два місця, уж неє місця?" Но, але нич! Будеме радити, кєд мы ся ту уж так гарді вшыткы зобрали...

Но, може не до края вшыткы, бо двох орґанізаций не были репрезентуваны. Пана Стефановского не кликано, бо він уж скорше, офіцийні, писемно зголосил Комісиі до Комісиі своіх кандидатів – Юрия Стариньского і Романа Ґоча. Пана Теодора Ґоча, хоц был кликаний, не было, але він был оправданий.

„Решті" радити конче было. Зато – же зобраня такє было предвиджене а ціль зрозуміла. Такы были і сугестиі урядовой страны, котра повідомила о своім становиску нашы орґанізациі: – сами маме выбрати.

Но і зачало ся. Объєднаня Лемків зголосило до протоколу свій внесок – жебы кандидатів выбрати через аклямацию, то значыт, дві головны орґанізациі, СЛ і ОЛ, мают подати по кандидаті. І фертик.

Внесок – внеском, зрозуміле, треба го записати до протоколу. Але падат і другій внесок – жебы кандидатів выберати сосеред вшыткых, семох репрезентуваных ту орґанізаций

І кєд дорогом явного голосуваня переходит – як колоквіальні ся гварит - другій внесок, панове з Объєднаня Лемків стают зо своіх місц і... выходят. На пращаня мечут своє впевнене преконаня: „Представитель Объєднаня Лемків і так до Комісиі ввойде!".

...Што ту речы? Симптоматычна то *поведінка*. Мы – то Мы! Мы маме за собом обоі, сперaючы ся плечы. І якісы там евентуальны, демократичны выборы – то лем обычайна (евентуальна) гречніст.

...А мы – выбрали! Чесно. По явным зголошыню кандидатів, по тайным голосуваню вышло – **Олена Дуць-Файфер – 7 голосів, Юрий Стариньскій – 5**, Андрий Копча – 5, Віра Сандович-Бонковска – 3. По дочисліню голосів Стоваришыня Любителів Лемківской Культуры – **двоє першых мают репрезентувати Лемків в Комісиі Спільній Ряду та Народных і Етнічных Меншын.**

Маме надію – же так і буде. Кєд, вшытко єдно, мал бы ся управномочнити не демократычний выбір, а „заповіди" – подумаме што діяти дале. **(пт)**

Protokół

z zebrania organizacji łemkowskich przeprowadzonego w dniu 16.04.2005 r. w Gorlicach celem wyboru reprezentantów do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych w oparciu o art. 24 ust. 5 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym a także pismo Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji W–MN–653–67–69/05/MK z dnia 2.03.3005 r.

Dnia 16.04.2005 r. w budynku „Ruskiej Bursy" w Gorlicach zgromadzili się przedstawiciele następujących organizacji:
- Fundacja Wspierania Mniejszości Łemkowskiej „Rutenika"
- Łemkowski Zespół Pieśni i Tańca „Kyczera"
- Stowarzyszenie „Ruska Bursa"
- Stowarzyszenie Łemków
- Zjednoczenie Łemków
- Stowarzyszenie Zespół Pieśni i Tańca „Łemkowyna"

Lista obecności w załączeniu.

1. Na wstępie ustalono, że zebranie to jest reprezentatywne dla całego środowiska mniejszości łemkowskiej. Dla pełniejszej reprezentatywności postanowiono przez aklamację rozszerzyć to gremium o reprezentantów Stowarzyszenia Zespół Pieśni i Tańca „Łemkowyna" i uznano, że decyzje podejmowane w drodze głosowania przez zebranych są prawomocne.

2. Wybrano przewodniczącego zebrania Andrzeja Kopczę.

3. Andrzej Kopcza poinformował, że otrzymał pismo z dnia 14.04.2005 r. od Stowarzyszenia Miłośników Kultury Łemkowskiej upoważniające Andrzeja Kopczę do wskazania w ich imieniu kandydatur Heleny Duć-Fajfer i Jerzego Starzyńskiego do Komisji.

4. Wniosek Heleny Duć-Fajfer, by wysunięta na kandydata osoba po wyrażeniu zgody na kandydowanie przedstawiła swoją wizję reprezentowania mniejszości łemkowskiej.

5. Wniosek Aleksandra Masleja, by każda organizacja obecna na zebraniu miała jeden głos.

6. Zwrócenie uwagi przez Wierę Sandowicz-Bąkowską na powagę głosowania. Równoczesny wniosek by wybrać dokładnie dwóch reprezentantów do Komisji uniemożliwiając tym samym wybór „przypadkowych" reprezentantów przez osoby trzecie.

7. Zwrócenie uwagi przez Aleksandra Masleja na to, że przez siedem ostatnich lat tylko dwie organizacje: Stowarzyszenie Łemków i Zjednoczenie Łemków reprezentowały i walczyły o sprawy Łemków w ministerstwie. Wysunięcie wniosku przez Aleksandra Masleja, aby wybrać po jednym kandydacie tylko z tych dwóch organizacji.

8. Zwrócenie uwagi Heleny Duć-Fajfer na historyczną przeszłość Łemków, kiedy to nie wszystkie organizacje miały jednakowy głos. Wniosek Heleny Duć-Fajfer, by dać możliwość wypowiedzenia się reprezentantom z każdej organizacji na równych prawach.

9. Zwrócenie uwagi przez Wierę Sandowicz-Bąkowską, że z historycznego punktu widzenia Stowarzyszenie Zespołu Pieśni i Tańca „Łemkowyna" powinno mieć najważniejszy głos jako najstarsze spośród obecnych na zebraniu organizacji.

10. Wyjaśnienie Aleksandra Masleja, że nie chodzi o historyczne zasługi każdej z organizacji, ale o wybór dwóch kandydatów. Zwrócenie uwagi na konieczność podjęcia szybkiej decyzji i nawiązanie wspólnych rozmów pomiędzy zebranymi tutaj organizacjami.

11. Zwrócenie uwagi Stefana Hładyka na konieczność przedyskutowania np. kwestii postawienia pomnika Nikifora w Krynicy. Jednoczesne poparcie wniosku Aleksandra Masleja w sprawie wyboru po jednym kandydacie ze Stowarzyszenie Łemków i Zjednoczenie Łemków.

12. Wniosek Aleksandra Masleja, by skrócić głosowanie i wybór kandydatów, w przeciwnym razie Zjednoczenie Łemków poda własnego kandydata do Ministerstwa, które to Ministerstwo go wybierze.

13. Wniosek Wiery Sandowicz-Bąkowskiej, by wziąć pod uwagę tylko kandydatów obecnych na zebraniu lub kandydatów, którzy wyrazili pisemną zgodę na wybór do Komisji.

14. Uwaga Jarosława Trochanowskiego, że reprezentanci do Komisji powinni być uczciwi, reprezentować wszystkich Łemków i wszystkie łemkowskie organizacje i konsultować się z organizacjami w każdej ważnej sprawie.

15. Uwaga Olgii Kani, że przy wyborze reprezentantów nie należy kierować się jak długo istnieje organizacja z jakiej kandydat pochodzi, ale co sobą ta organizacja reprezentuje. Wniosek Olgii Kani, by zgłosić kilku kandydatów, na którymi rozpocząć głosowanie i ostatecznie wybrać dwóch spośród nich.

16. Uwaga Aleksandra Masleja, że jego zasługi dla Łemków są większe niż np. Stowarzyszenia „Ruska Bursa".

17. Uwaga Andrzeja Kopczy, że demokracja polega ba tym, że każda organizacja ma prawo do wysunięcia własnych kandydatów.

18. Powtórne podanie wniosku przez Aleksandra Masleja, by wybrać tylko po jednym kandydacie ze Stowarzyszenia Łemków i Zjednoczenia Łemków.

19. Wniosek Heleny Duć-Fajfer o wysunięcie kilku kandydatów i o to by nie ograniczać się tylko do Stowarzyszenia Łemków i Zjednoczenia Łemków.

20. Uwaga Heleny Duć-Fajfer o konieczności wspólnej rozmowy i głosowaniu nad osobą, a nie organizacją, którą reprezentuje.

21. Rozpoczęcie jawnego głosowania nad przyjęciem wniosku Aleksandra Masleja:

3 głosy za
7 głosów przeciw
2 głosy wstrzymujące się

22. Rozpoczęcie jawnego głosowania nad przyjęciem wniosku Heleny Duć-Fajfer:

8 głosy za
2 głosów przeciw
2 głosy wstrzymujące się

23. Po przeprowadzeniu głosowania przedstawiciele Zjednoczenia Łemków opuszczają zebranie nie podając powodu.

24. Ogłoszenie przerwy.

25. Wznowienie obrad.

26. Podanie kandydatów przez każdą z obecnych organizacji:

Fundacja Wspierania Mniejszości Łemkowskiej „Rutenika"
- Jerzy Starzyński
- Wiera Sandowicz-Bąkowska

Stowarzyszenie „Ruska Bursa"
- Helena Duć- Fajfer
- Wiera Sandowicz-Bąkowska

Stowarzyszenie Łemków
- Helena Duć-Fajfer
- Andrzej Kopcza

Stowarzyszenie Zespół Pieśni i Tańca „Łemkowyna"
- Helena Duć-Fajfer
- Jerzy Starzyński

Łemkowski Zespół Pieśni i Tańca „Kyczera"
- Helena Duć-Fajfer
- Wiera Sandowicz-Bąkowska

27. Wyrażenie ustnej zgody wszystkich kandydatów obecnych na zebraniu oraz odczytanie pisemnej zgody Jerzego Starzyńskiego na reprezentację Łemków w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narowowych i Etnicznych.

28. Jawne głosowanie nad uwzględnieniem przy głosowaniu kandydatów zaproponowanych przez Stowarzyszenie Miłośników Kultury Łemkowskiej.

9 głosy za
0 głosów przeciw
1 głos wstrzymujący się

29. Odczytanie pisma Pawła Stefanowskiego wystosowanego do Ministerstwa w sprawie wyboru kandydatów do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narowowych i Etnicznych.

30. Przedstawienie wizji kandydatów w następującej kolejności:

a) Jerzy Starzyński – przedstawia Andrzej Peregrym
b) Wiera Sandwicz-Bąkowska
c) Helena Duć-Fajfer
d) Andrzej Kopcza

31. Przeprowadzenie tajnego głosowania na kandydatów do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Protokół z głosowania w załączniku.

32. Wybrano następujących reprezentantów: **Helena Duć-Fajfer i Jerzy Starzyński.**

Biada temu, kto porzuci swój brud dla cudzej czystości...
(Witold Gombrowicz)

І Сьвітовий Конґрес Русинів – Меджелабірці, 1991 рік.

Моі конґресовы дорогы

Найбарже пережыл єм І Сьвітовий Конґрес Русинів. Знам, же гнеска сентименталізмом трудно уж дакого порушыти, але ци даст ся од него втечы? Ци даст ся забыти тамту піднесеніст нашого ставаня з колін? ...Памятам – слезы як горох мі текли. Старчыло лем посмотрити на велику репрезентацийну сцену з написом: *Ой, пробудте ся Русины... Жебы на вас были пышны дівкы, сыны; жебы плоды нашых отців не пропали, жебы гробы нашых предків не плакали.* А кєд ґу тому причынити пізриня – перше в жытю – на Медведя Русинів, якій красувал ся попри державных ербах, а кєд ґу тому придати іщы почутий – тіж першыраз – ґымн Русинів... То было такой понад силы чловечы. *Рука положена по собі, рука так близко кышені, а преці не выпадат сіґати по хусточку... А – най там... За юродивы рокы...* – писал єм пак в „Бесіді" (1-2/91).

А як мило было почути товды і там в великым рефераті Проф. П. Магочія: *Перше оновліня русиньской народности было на Лемковині. Початок має в половині 1980-х років, кєд ґрупа молодшых писменників, якы уж выдали дакілько збірок поезій лемківскым русиньскым діалектом, зачали каждого рока орґанізувати культурний фестиваль „Ватра".(...) Лемкы пішли значно дале...* Цитую тото з „Русина" (2/91). В тым же числі часопису зберюґ ся і мій голос: *(...) Прийду домів, на свою рідну Лемковину, буду оповідал, як єм плакал, як єм ся тішыл з Вами, як єм бесідувал, але і так вшыткого не оповім, хоц бы-м як красні оповідал...*

ІІ Конґрес, орґанізуваний на Лемковині, в Креници, прикликуєме шыроко і „на жыво" на наступных странах „Бесіды" – словами репортажу сперед дванадцетьох років. Жебы оддати автентычніст тамтого часу. Зрештом вшыткы конґресы потрактуєме подібні – не так лем обшырні, бо то абсолютні неможливе – то значыт, нашы конґресовы дорогы більшістю поведеме записаныма словами сперед років. За порядком. Значыт:

Тепер до Руского Керестура, де орґанізуваний был ІІІ Сьвітовий Конґрес Русинів. Таку постанову піднято в нас, в Креници. І нихто ся ій не противил, никотра делеґация. Адже Руснакы Войводіны празднувати мали в 1995 році 250. річницю свого преселіня ся з Ґорніцы – як зовут давну вітчызну – на безконечны рівнины Бачкы.

...І уж витаме ся зо знаємыма лицями. На заквартеруваня, до Комплексу Шкіл ім. Петра Кузмяка, повыол нас сам ґазда, п. Михал Варґа. // Од того моменту зачало ся наше зачудуваня Рускым Керестуром. Нам, розогнаным, нам, котры не зазнали той чести, жебы вчыти ся даколи рідного слова, в головах не могло ся помістити, што ту, в тій школі щебече по свому понад піл тисяча Руснаків. (...) Ту з нагоды ювілею і Конґресу орґанізувано выставу малярства і шкільных підручників, выданых в рідным языку. Та не лем до наукы языка, а і до історії, ґеоґрафії, математыкы, фізыкы, хемії. (...) Соткы підручників, выдаваных од давна. По свому! Што – не хце ся вірити? А не хце! Чом нас на такє не стати?! Зьвідайте ся вы мене, а я вас. (...)

Конґрес в Рускым Керестурі записал ся в памяти з обох потрібных сторін, мериторичной і практычной. Страна фактычні конґресова была перфекцийні зорґанізувана, не одчувало ся посьпіху, а на вшытко был час. З того конґресу, і як докля лем з того, вышол друком збірник конґресовых прац, з текстами выступлінь. Обьємом 224 сторін! Бо Руснакы Сербії, як єдины в сьвіті, функционуют в сфері народнокультурного жытя так як решта громадян. Хоц вшыткым ім товды было, а і до днес – завдякы „помочы" богатой і міцной Америкы – нелегко. ....А як нас гостили! То не было обычне, обережні порциюване стравуваня. То была гостина.

Кєд вертали мы домів, на центральным пляцу ***Рускоґо*** *Керестура бавила ся молодіж. Сьпівали, ґрухали медже собом. Такы о – підліткы. Доходила пілніч, а они не зберали ся ґу мамці. Завидувал єм ім, але не зато, же єм уж старий... Жаль мі было, же моі підліткы, же наша молодіж сідит лем при телевізорі, же не зна што то народна радіст. Чом?...*

ІV Сьвітовий Конґрес Русинів одбыл ся в Будапешті. В прекрасным місті над синім Дунайом был єм на місяц пред Конґресом. На самым Конґресі не міг єм быти, але спомины о ним мам. ...О годині другій ночы збудил мя телефон. Наша делеґация, хоц мала західньоевропейскоязычномовных делеґатів в своім складі (по росийскы з Мадяром, хоц бы і знал тот язык, ся не зайдеш), не годна была трафити на презначене місце. На щестя міг єм помочы. Але то не єдина моя сатисфакция дотычні того Конґресу. В Будапешті подійом номер єден была промоция выданой в Новым Саді антолоґії русиньской поезиі „Русински - руски пісні", при котрий то роботі мал єм дяку шувні мачати пальці, опрацувати лемківску част, враз зо вступным до ней словом.

Трудно описати красу той праці. – писал в „Бесіді" (Нр 3-4/97) Ярослав Воргач. – *Єст она так чудово зредаґувана і выдана, же не годен од ней одорвати очи ани рук, кєд єй лем отворити.*

(продолжыня на стороні 24)

БЫЛИ МЫ О ДВАНАДЦЕТ РОКІВ МОЛОДШЫ

ЮЛИЙ СЛОВАЦКІЙ

Велькы мы были і сьмішны сме были

Велькы мы были і сьмішны сме были,
Бо сме ся духом божым так попили,
Же ся нам верхы, предків гробы святы
При сопілочках ґзили як ягнята,
А на хырбеты оным горам фрышным
З неба ангели мечоносны зышли.

Престал ся для нас біг дня рахувати,
Дух не знал часу, час же міру стратил;
Як блискавиця шаліл ґу вічности,
Кєд ціли дітхнул, вічніст ся ґын гостил.
Заправды гварю, братя моі милы,
Же сме ся духом блаженным попили.

Ґнеска терезбы мы уж духом цкливым,
Братя розумны – поклонникы пива...
В мозґах ся не цмит давном сонечністю,
Вмолкли сопілкы, гробы – іста вічніст,
Час погоджений з сьвіта годинами –
Стоіме, спиме... а сьвіт спит під нами.

З польского перевьюл Петро Мурянка

Не вшытко то до іста так – як в великым творі великого Словацкого. Не вшыткых час гнеска погоджений уж зо сьвіта годинами, не вшыткы терезбы мы уж духом цкливым, не вшыткы стоіме, спиме, але товды сонце інакше сьвітило...

Пізрийте бодай на нашого Андрия (стоіт в переднім ряді, при товдышнім і долголітнім Ведучым Сьвітовой Рады Русинів – Василю Турокy-Гетешу і шепше му до уха). Якій молодіцькій, радісний якій! Та і вшыткы без мала ту радісны. От, зайдме з края, з правой страны (вшыткых і так не година памят вмістити) – якы розангелены: Наталія Дудаш і, над ньом, Мирослава Хомяк, моя Ганця (певно зато, же при чуджых хлопах стоіт). І выжше по краю – Марко Галушко, Павел Стефановскій, Богдан Шпытко і Уйко Укач, і горі – Ярослав Сисак з білом борідком. А з другой страны, од переду – Василь Сочка зо мном сивым, а медже нами, выжше Александер Зозуляк, і недалеко него – Анна Кузмякова (в чорным), а за ньом, до ліва, Михал Фейса, Михал Варґа (дакус выжше), і Ярослав Горощак, і Павел Стафиняк... А найвесільший (як все), в центрі – Ваньо Дзядик.

Затриманий в кадрі час не кламле. І записане раз слово оддає автентычний настрій хвилі. Вернийме до той хвилі, тых хвиль сперед дванадцетьох років – записаных на жолтіючых уж картках „Бесіды" (Нр 3 /16/ 1993). Вернийме, пізрийме – што нам остало з тых дни... (пт) ☞

Быти собом

(з Бесіды Нр 3 /16/ 1993)

(...) Выступом Театру Александра Духновича з Прашова, о годині 19.оо в пятницю 21 мая 1993 рока розпочал ся в Креници великій праздник для люди, што гордо носят своє народове мено Русин. Розпочал ся, як належало часови і хвили, одтвориньом думок ци не найбільшого корыфея нашого Народу – Александра Духновича. Театр выставил його драму „Добродітель перевыжшат богатство".

Повіджено – як належало часови і хвили. Режисер, Ярослав Сисак, за посередництвом чудовых артыстів, вказал нам образ великого Будителя в сучасній візиі, за помочом найнівшых середків артистычного переказу. В завершаючых сценах аж і позберал акторів до днешніх *цюхів*, райфли і адідасів, што неєдного шоклувало, маючы на увазі факт же ціла річ діє ся пілтора столітя тому. Неє вантпливости – режисер хтіл і вказал што проблем засиґналізуваний Духновичом в днешній час набрал новых вымірів, стал ся незмірні скомпліковаий...

Богобійных вітців чесно выхованы і післаны до сьвіта по науку діти, вертают по роках до рідной хыжы, до свойого краю. Несут в головах знаня ю а ташках дипльомы. І хоц чудовищні позбераны, родиче, што колиси пращали іх зо слезом непокою, тепер витают шклячыма очами радости. Та недолого єй – той радости, гордости з рідного плоду. Уж в бесіді, яка в ничым не припоминат той, з котром матір клала ім пальчыкы на чело і на груди, вказує ся што сьвіт, хоц дає дипльомы і знаня, заберат найціннійше – мудріст. Начальны вартости, якы ся в ній завершают – почутя народовой ідентычности, ціну рідного слова, маніфестує в фінальній сцені заведений отец, бесідуючы до себе і до сьвіта роздертым як серце голосом: „...рускій піп мя буде ховал!".

Дякуєме іщы раз (...) начальникам і акторам Театру Александра Духновича за прикликаня старой мудрости. Мы з ньом уж дожыєме віку. Ачий буде она на хосен і дітям нашым...

Адже то діти зачали суботній конґресовий ден. Креницка діточа група „Черчык" представила зобраным програм зложений з давной і сучасной нашой поезиі; а то в формі натуральній – рецитациі, як тіж в виді пісень, зо сучасні скомпонуваном музыком. Ведучы програм Марта і Демко такыма словами витали Гости: *Витайте з далека і з близка! Витайте зза ґір і зза моря, знад синього Дунаю і черкітливой Тисы, од винниц Токаю, з чорноземных степів і шлескых пісків....* Окрем спомненых, участ в діточым програмі взяли: Улька, Оля, Дарка, Андрийко і Ігор – як акомпаніатор. Споминам хоц лем іх імена. Вірю, же повторят ся они в нашым народным жытю іщы не раз.

На зміну дітям вышла на сцену молодіж, ведучы зо собом сивого діда, котрий і зачал іх выступліня вершом Івана Русенка „Лемковина". На слова нашого Учыте- ☞

ля новозложену пісню *А тепер смутно там в Карпатах* при акомпаніаменті Андрия Клинковского, студента краківской Музычной Академіі, прекрасні просьпівала Оля – Надія Васєнко з мужескым квартетом: Любомір Воргач, Ярослав Пеляк, Петро і Мирослав Клинковскы. Потім, устами Олі, прозвучала перлинка нашой поезиі, поема Юлия Попрадова-Ставровского *До Карпаторусів*, а закінчыла тот короткій але змістовий програм пісня – символ: *Я Русин был, єсм і буду*. Публика выслухала ю стоячы.

Атмосфера вістила што надходит момент найважнійший. За президияльний стіл II Сьвітового Конґресу Русинів, в слідуючым порядку, засіли: Ведучий Сьвітовой Рады Русинів і такой Ведучий Русиньской Оброды – Др Василь Турок зо Словациі, Ведучий Карпаторусиньского Дослідного Центра, Професор Торонтоньского Університету – Павел Маґочій, Ведуча делеґациі Руской Маткы – Пані Наталія Дудаш з Югославіі, Ведучий делеґациі Товариства Підкарпатскых Русинів – Пан Василь Сочка, Ведучий Орґанізациі Русинів Угорщыны – Пан Гавриіл Гатінґер і – як пристало на ґазду – на кінци, хоц ґу середині стола засіл Ведучий Стоваришыня Лемків, Пан Андрий Копча.

Йому тіж припала належна чест привитати делеґатів і гости Конґресу, представители власти, як і выповісти тото найважнійше речыня: Другій Сьвітовий Конґрес Русинів уважам за открытий.

І, одповідньо до становиска заниманого в русиньскым сьвіті, слово взял **Др Василь Турок**, якій представил днешню ситуацию Русинів та м.ін. повіл: *...Наслідком і нашой чынности по вшыткых реґіонах Европы Русины собі твердо усвідомили, же они сут нарід, же мы сме сут мы, а нихто інчий не ма право нашмарювати нам свої теориі і уявы. Влсні то є то найважнійше, што сме достигли за уплынулы два рокы (...). А тепер іщы пару слів о домашніх, нашых ґаздох, Руснаках в Польщы – Лемках. То, же ім было доручено орґанізувати II Сьвітовий Конґрес Русинів і они го з таком бравуром орґанізували, значыт – на мою думку – што ту дошло до значного посуну в самоусвідомліню і внутрішній гордости нашых Лемків. То, з яков гордостьов готовили тот Конґрес, выкликало в мене до них велике признаня. Радує мене, же они нашли порозумліня про тоту справу в своіх держабных орґанів, якым бы я хотіл подякувати ту, з того місця, за іх підтримку і убеспечыти іх, же Русины будут шырити добре мено Польщы в цілым сьвіті.*

По тым остатнім выслові Ведучого (...) салю выполнили густы оплескы, што утвердило мене в прекоманю, же Русины – то єднак не злопамятливий, а жычливий і культурний нарід.

Такого прекоманя были видочні і представителі місцевых державных власти, сосеред котрых перший выступил Директор Громадяньскых Справ Воєвідского Уряду в Новым Санчы **П. Януш Патер**, з выступліня котрого выбрали мы слідуюче: *...Мат świadomość, że człowiek uczy się całe życie; gdy czytam literaturę, różnego rodzaju opracowania na temat przeszłości, historii, Państwa historii (...) jakby wzbogacała się moja wiedza, jakbym lepiej po prostu wyczuwał ten temat. (...) I wydaje mi się, że ja ze swej strony mógłbym Państwu przekazać rzecz następującą: „Kochaj swą matkę, bo masz tylko jedną, kochaj swą ojczyznę – im więcej jest biedna, bo wiedz, że szczęściem człowieka jedynym jest dać drugiemu przykład słowem i czynem.". Sądzę, że to gremium, jakie jest tutaj na sali, jak miałem okazję personalnie się tutaj przysłuchać, jakie Państwo autorytety w swoim gronie posiadają, sądzę, że macie właśnie tę siłę przebicia, z którą możecie iść w świat. Wszystkiego najlepszego!*

Ведучы делеґаций, од ліва: Василь Сочка-Боржавин, Павел Р. Маґочій, Василь Турок, Петро Трохановскій (ведучий обрады), Андрий Копча, Наталія Дудаш, Гавриіл Гаттінґер.

Зас Бурмістр Креници – **П. Ян Ґольба**, якій барз жычливі підходил до нашых передконґресовых старань, в своім выступліню ствердил: *Myślę, że to właśnie dobrze, że odbywa się w Krynicy* (Конґрес), *ponieważ Krynica już ponad 200 lat i daleko, daleko więcej jako miejscowość, była świadkiem naszej wspólnej historii, historii łemkowskiej i polskiej. Daliśmy świadectwo, że mogliśmy w tym okresie współżyć bezproblemowo.(...)*

Як передвиджувал сценарий Конґресу, тепер выступити мали ведучы делеґаций і розповісти о жытю Русинів в державах з якых походят. В тым порядку чест выступліня (ци радше нам чест выслуханя) припала для **Проф. Павла Маґочія**. З його найдолжшого на цілым Конґресі реферату (котрий, в актуальні передвиджуваній через орґанізаторів ситуациі однісні розділіня часу для промовців, скоротил він о половину) можливым до опубликуваня в „Бесіді" є лем хоц така жменька: *(...) За два рокы од першого конґресу видно першы выслідкы роботы в сфері культурного розвитку Русинів. Тоты успіхы сут наступством тяжкой роботы люди патріотів, з котрых много виджу на тій сали. Вы мусите быти горды з того, што было зроблене і быти пересвідченыма же можете зробити іщы веце.(...)* Дальше Професор, бесідуючы і о даякых темнійшых сторонах в жытю Русинів за остатні два рокы, м.ін. повіл: *Каждий з нас мусит памятати, же нихто не може знати абсолютну істин, правду, або іншыма словами повіджено – „нихто не може хопити Бога за бороду". Треба витати і підпорювати вшелеякы думкы. Мы мусиме слухати єден другого, учыти ся єден од другого і нигда ся не знажыти плювати на то-*

го, хто інакше думат. Тото мусит порозуміти каждий з нас, хто хоче робити на хосен русиньской культуры і наукы.(...)

В котрисым місци свойой реляциі з Конґресу мушу перепросити його участників за то, же не можу зацитувати вшыткых, а тых, котрых уж з якысых, розмаіті обґрунтуваных раций выберу – потрактую з конечности фраґментаричні. На Конґресі выступило 37 промовців, якых тексты заховано в 6 великых маґнетофоновых касетах. (...)

Хоц, як спомнено выжше, делеґацию Руснаків Войводіны вела Пані Наталія Дудаш, як перший з той делеґациі выступил **П. Дюра Папуґа**. Барз ліричні розповіл він о часах заселюваня через Руснаків бачваньскых мочарів, котры обернули на родячу, богату землю і барз реалістычні о осягнінях остатніх років і... траґедиі яком в наслідстві войны є розділіня іх невеличкой суспільности помеджe дві державы.

В імени Підкарпатскых Русинів з офіцийном доповідю выступил **П. Василь Сочка-Боржавин**. Як одголос плеску рідной Боржавы переказал слова: *...Склонившы голову перед русиньскыма патріотами (...) я хотіл закінчыти своє выступліня словами єдного з найбільшых будителів русиньского народу Александра Павловича, котрий повіл: „Бог не даст такым умерти, што спасли народ од смерти.".*

Русины од винниц Токаю приіхали пізно. Уж сме ся бояли, же дашто недобре ся ім притрафило, бо мали стягнути з цілым „Полудньом", та на щестя іх ведучий – з маршу, бо з маршу, але в часі – засіл за президияльний стіл. Лем час свого выступліня одложыл на пізнійше.

Та і сами мы ся спостерегли, же до нашого сценария треба буде ввести даякы коректы, же інтереснійше буде переплітати промовців „з уряду" з Ґістми Конґресу, же тото іщы ожывит добрі заповідаючий ся праздник, створит барже родинну атмосферу. І не помылили мы ся.

...Жычу успішных обрад – повіл од мовниці **П. Павел Стефановскій** в імени двох орґанізаций якым проводит. – *Но і – най же ся розвиват! Може даколи і нас приймете, або мы ся будеме просити до Сьвітового Конґресу Русинів. (...). Дай Боже, Боже дай!*

Саля обрад. На переді делеґаты Стоваришыня Лемків – Іван Дзядик, Лука Возняк, Богдан Шпытко

А слово дано Ведучому Стоваришыня Лемків, **П. Андрийови Копчы**, якій дост шыроко розповіл о осягнінях нашой громады. Зас однісні орґанізациі Конґресу щыро і згідні з нашыма одчутями повіл: *...Коли два рокы тому принимали сме обовязок, же II Сьвітовий Конґрес Русинів буде в Креници, знали сме добрі, же береме на свої головы, на свої рамена – маленькы, узкы рамена – барз великій тяґар.* Промовця выразил дальше свою і нашу радіст: же повело ся зорґанізувати Конґрес, оправданий жаль до Міністерства Культуры і Штукы – же потрактувало нас по мачошому, і велику подяку місцевым властям Креници, воєвідскым в Новым Санчы, а особливі Фунадациі „Dialog Społeczny", котры выратували нас од банкрутства.

Як остатня пред полуденком выступила **П. Наталія Дудаш**, великій майстер слова. В выступліню вказало ся, же є она не лем поетесом, але і социолоґом, філозофом... політыком, якій знає повісти: *Я належу до тых, котры не вірят, же перше треба дійти до державы, а потім ся старати о культуру. Без культуры може ле до агресиі...* Трудно і легко выберати з твореного Наталійом Дудаш, бо каждий єй выслів то афорызм.

Пред пополудньовым засіданьом наступило открытя выставы „Сучасне русиньскє маларство", яку уряджено в Головній Пияльни і яка тішыла око креничан і курортных гости не лем в часі тырваня Конґресу, але і через цілий слідуючий за ним місяц. На выставі запрезентувало ся єденадцетеро творців, з котрых **П.П. Сусанна Гапакова-Осавчукова, Федор Віцо і Александер Зозуляк** участвували при открытю выставы. Попри тій выставі уряджено іщы приготовлену через Ведучого Суспільной Комісиі Опікы над Памятками Церковной Штукы, П. Богдана Мартинюка, выставу „Лемковина в пластычній творчости діти і молодежы" (...) і приготовлену через Окружний Музей в Новым Санчы выставу малярства Никыфора. Тота остатня (на кінци приведена) мала свій окремий вымір. Без нашого заанґажуваня усьвідомлювала бываючій в Креници інтелектуальній еліті – хто то, а радше – котрій культурі приписати Никыфора.

Пополудньове засіданя. І на перший оген выходит ґу мовници Лемкыня з походжыня, Німка з обставин, вроджена в перехідным повоєнным лягрі **П. Варвара Міссельвіц-Лемко**. Тота друга част назвиска – то не куртуазия під участників Конґресу. То назвиско єй бабці, яка дала ій благородну душу і позволила заховати іскорку, котра розсьвітлят жытя і... заблисне на II Сьвітовым Конґресі Русинів ствердженьом: *Переселенці сут завсе бідны і зато повинни ся вчыти.*

І зас поздоровліня. Од тых, што сут участниками Конґресу і од тых, што не могли приіхати, або і не были запрошены, але были душом з нами, поздоровліня в формі телеґрамів – од Лемків з Кошалінщыны, Ґожівщыны, Зеленоґірщыны, зо Заграниці. Выступують на жыво: **П. Богдан Мартинюк** – од Комісиі Опікы над Памятками Церковной Штукы, **П. Федор Ґоч** – кустош Музею Лемківскої Культуры в Зындрановій, **П. Павел Стафиняк** – Ведучий Стоваришыня „Руска Бурса" в Ґорлицях, **П. Петро Шафран** – Секретар Объєднаня

Лемків, **П. Марек Галушко** з Врашавы – од імени Гельсіньского Комітету, **П. Ярослава Колотило** – од Русинів і Українців Румуніі, **П. Ярослав Трохановскій** – Керівник оновленой раз іщы „Лемковины". Выступують в ріжным часі, першого і другого дня; групую іх разом, бо місце презначене в „Бесіді" ся кінчыт (коротіцькы цитаты з іх, а і інчых выступлінь поміщаме на другым місци „Бесіды").

Сосеред делеґатів своє слово і в своім часі долучают: **П. Гавриіл Гаттінґер** – Ведучий Орґанізациі Русинів Угорщыны, якій внескує о створіня „Русиньской Маткы" – орґанізациі вшыткых Русинів Сьвіта. Од імени той же орґанізациі выступує тіж **Проф. Тібор Попович** з Будапештеньского Університету.

Од Руснаків Войводіны – **П. Гелена Медєші** з доповідю *стан і тенденциі розвою русиньской языковой спільноты*, **П. Михал Варґа** з рефератом *240 років школы в Рускым Керестурі*, **П. Михал Фейса** на тему *Три джерела в проблемі нормуваня руснацкого языка.* І ту зараз речы треба – як на першым, так і на тым Конґресі в делеґатів руснаків з Югославіі зазначыла ся найбарже заанґажувана професиональніст. Парудесят років всестороннього народового функционуваня зробило своє.

Міцна была тіж делеґация Русиньской Оброды. **Др. Юрий Панько** бесідувал о історіі русиньского шкільництва в Словациі і о проблемах кодифікациі русиньского языка; з подібном темом выступил і **П. Штефан Бунґанич**, ініциятор предметовой справы. **П. Ян Калиняк** – етноґраф, фолкльориста ствердил м.ін. трафні, што *...наше музычне жыття уж в днешніх часах не може творити лем фолкльор і прото нам треба роздумувати о тім як бы сме вытворили нашу русиньску популярну музыку.* О проблемах сучасной культуры і штукы бесідувал **П. Йосиф Кеселиця** зо Свидника.

Найбарже імпульсивні выступували представителі Підкарпатской Руси. Та тото, што представили в своіх реляциях **П.П. Євгеній Жупан, Штефан Ач, Пан Шпонтак і Іван Туряниця** (та і передтым **В. Сочка**), выкликувало серед зобраных братнє спілчутя. Бо може зрозуміти фізычну нужду. Тяжше, в часах одновы Европы, зрозуміти насильство над духом чловечым, над його вільністю.

Так як мали мы надію, численнійше як на І Конґресі представила ся делеґация Америкы, сосеред котрых з поздравным словом выступили **П.П. Петро Байцура і Іван Мадзік**, зас з обшырнійшом доповідю **П. Сусанна Михаляцкі**. Молода докторантка была принята через публику з найбільшым аплявзом.

А „нашы"?... Оддали своі голосы гостям зо сьвіта. Од імени СЛ (поза Ведучым) выступила лем **П. Мирослава Хомяк**. Правда, за „нашу" (в чужеслові, і выжше і ту, адже вшыткы были нашы) треба рахувати і **П. Олену Дуць-Файфер**, хоц выступила она як член Стоваришыня „Руска Бурса" в Ґорлицях. Бесідувала о нашых справах і то в стылю, якого не повинен ся постыдати значучых летів ґуманіста і науковец.

То тілко о бесідниках, котры закінчыли свої ролі в неділю по полудни. А перед тым, а медже тым?

Выступує ансамбль пісні і танця ПУЛЬС з Пряшова.

В суботній вечер, штуком **Андрия Копчы** „Остатня година", потішыл нас Театр Стоваришыня Лемків. Недаром послужыл єм ся окрисліном „потішыл", хоц преці тема драмы не была ани кус до втіхы. Та плачучы радувати ся мусіло лемківскє серце, же выповіджено перед сьвітом його біль. Не лем тамтот, з *остатньой годины*, але і тот – ношений долгыма роками. А Мати зо штукы, **Пані Переґрим** на дальшы рокы остане символом страдальной Лемківской Матери, заховуючой до скону свою чест.

В недільне пізне пополудне дакус по вызначеній годині зачал на Дептаку свій выступ ансамбль пісні і танця ПУЛЬС. Іщы в конґресовій сали делеґаты сперали ся над змістом конґресовых документів, а там, під жывым сонечком (по страшечній зливі) сьпівали і прицупкували. Не могли ждати з розпочатьом на делеґатів, бо гурма люди, яка зобрала ся перед сценом, змусіла артыстів выйти на ню. Серед гурмы были і такы, котры цілом силом своіх мнимых особовости старали ся в рамах демокрациі не допустити до проведіня Конґресу. Чом ту пришли? Най сой одповідят сами.

А мы? А мы – до стрічы на ІІІ Сьвітовым Конґресі Русинів в Югославіі, в Рускым Керестурі! **(пт)**

V Сьвітовий Конґрес Русинів – Ужгород, 1999 рік.

ПОСМЕРТНИЙ СПОМИН

25 марця 2005 вмерла **Мария Мерена** (сéстра Ярослава Мерены – учытеля і автора вершив о красоті Лемковины і ридний Фльринці).

Бл.п. Мария Мерена вродила ся 20.01. 1944 р. во Фльоринці. Закінчыла Інститут Польской Філольоґії при Выжший Педаґоґічний Школі в Зелений Гори. В своій маґістерскій роботі з языка описала лемківску бесіду села Фльоринка пред 1947 роком. Материял до роботы зберала при помочи квестйонаруша з 70 зьвіданями (явиска фонетычны, словотворчы, лєксикальны, формотворчы, фразеольоґічны і синтактычны), а тіж маґнетофоновых награń безпосередніх бесід з інформаторами – старшыма Фльоринчанами розсіяныма по селах і містах Західньой Польщы. Результатом тых языковых бадань была цікава, унікальна і одважна (в тамтых часах) робота – перша ґраматыка бесіды села Фльоринка, котра взята была під увагу (медже інчыма) при опрацуваню „Ґраматыкы лемківского языка".

Бл.п. Мария Мерена до емеритуры была учытельком польского языка в VII Общеосьвітным Ліцеі в Зелений Гори. В 2003 році была рецензентком підручника Мирославы Хомяк „Лемківскій язык" (для ґімназиі і середньой школы).

Бл.п. Мария была праведным, добрым і благородным чловеком.

31 марця попращало Єй пару соток люди – теперишні і колишні ученикы, учытелі, родина, приятелі і сусіде.

Вічна Ій памят!

Мирослава Хомяк

МИХАЛ КОВАЧ

Вічніст

Час і простір, гвариме,
початку ни кінця не мают.
Час фурман, простір фіякер
на котрым ся люде возят,
одтале та до – безкраю.
Я ся дакус іщы тримам на сідиску,
але одчувам добрі
же фурман коні затинат
В тій безконечній просторі
і же-м все ближе пресудной хвилі
кед тот же фурман немилосердно
з фіякра свого мя здрылит.
О, як бы было красні знати
ци мя простір і фурманьскій час
такой ту де впаду і заоре.
Ци мя пустят самого блукати
од зьвізды до зьвізды
в даякій інчій
безконечній просторі.

Regulamin międzynarodowego konkursu literackiego SEN O KARPATACH

Redakcja gazety „Znad Popradu i MGOK w Piwnicznej w ramach corocznych spotkań poetów gór „Wrzosowisko ogłaszają II edycję konkursu poetyckiego dla piszących wiersze Polaków, Łemków i Słowaków, zrzeszonych lub niezrzeszonych w związkach twórczych.

I kategoria – młodzież (14-20 lat)

II kategoria – wiek ponad 20 lat

Tematyka ogólna konkursu – góry a więc krajobraz, przyroda, ekologia, ludzie, architektura, folklor, zabytki, inspiracje i impresje.

Każdy z uczestników może przysłać zestaw do 3 wierszy, w 3 egzemplarzach maszynopisu (lub wydruku komputerowego), podpisanych godłem. Dane osobowe i adres autora należy dołączyć w zamkniętej kopercie. Termin nadsyłania prac pod podany adres upływa 1 lipca 2005.

Wiersze oceni profesjonalne jury pod przewodnictwem Józefa Barana, znanego poety krakowskiego.

Wyniki zostaną ogłoszone 21 sierpnia 2005 roku w czasie spotkania poetów „Wrzosowisko VI" w Piwnicznej. Oprócz podsumowania konkursu i wręczenia nagród będą zorganizowane warsztaty twórcze z udziałem jurorów i krytyków literackich, sesja naukowa nt. literatury regionalnej, wystawy plastyczne i fotograficzne, kiermasz wydawnictw w językach polskim, słowackim i łemkowskim, degustacja dań regionalnych oraz koncert muzyki pogranicza.

Laureaci i wyróżnieni autorzy otrzymają zaproszenie na to spotkanie.

Przewiduje się nagrody pieniężne I, II i III oraz nagrody rzeczowe dla wyróżnionych w każdej kategorii. Jury zastrzega sobie prawo innego podziału nagród.

Dla najlepszego młodego poety z terenu gminy Piwniczna nagrodę specjalną przyzna redakcja „Znad Popradu", istnieje możliwość ufundowania dalszych wyróżnień pozaregulaminowych.

Organizatorzy zastrzegają sobie nieodpłatną publikację wybranych wierszy w wydaniu pokonkursowym i prasie lokalnej oraz wykorzystanie danych osobowych do przetwarzania.

Zapraszamy wszystkich piszących do udziału w konkursie. Dzielmy się pięknem słowa!

Organizatorzy

Redakcja „Znad Popradu", Rynek 11, 33-350 Piwniczna Zdrój, tel. (018) 446 41 57

БОГДАН СКАВРОН

За докнязівських часів на території Галичини вже було велике європейське державне утворення

РОСІЯНИ, БІЛОРУСИ? НІ, ХОРВАТИ – НАШІ БРАТИ

А що було в нас до утвердження у Галичі влади князів Київської Русі? На це запитання шукають і не знаходять відповіді українські дослідники. Відомо, що тоді територію Прикарпаття населяли племена білих хорватів. Але їх історія так само мало відома, як і прадавня історія решти слов'янських племен – полян, сіверян, древлян, дулібів чи тиверців.

І хоча перша писемна згадка про Галич датована ще 898 роком, коли через се поселення проходили угри, що згодом осіли за Карпатами, та наступна звістка про Галицьку землю в „Києво-Печерському патерику" з'являється допіру за два століття. Двісті років галицької історії досі лишаються нерозгаданою „білов плямою"!

Цікаву гіпотезу долітописної історії Галичини нещодавно оприлюднив у своєму дослідженні науковий співробітник національного заповідника „Давній Галич" Іван Драбчук. Цей дослідник зробив сміливе припущення: у згаданий час на галицьких землях було значне європейське державне утворення – Велика, або Біла Хорватія.

– У давньоруських літописах дуже куці відомості про хорватське минуле Галичини. Звідки Ви брали інформацію для свого дослідження і як можна пояснити дивну мовчанку про докнязівські часи Галича руських літописців?

– Найбільше відомостей про історію білих хорватів ми знаходимо у праці візантійського імператора Константина Багрянородного (тот зрущений, зословянщений придомок імператора Константина в загально-сьвітовій літературі знаний є барже в одгрецкым звучаню – Порфірогенета – П.Т.) В адресованому своєму синові Романові повчанні „Як управляти імперією" Константин пише, що „хорвати, які нині (візантійський імператор жив у 913 – 959 роках – Авт. [за інчыма публикациями – 905 – 959 – П.Т.]) живуть у краях Далматії, походять від нехрещених хорватів, званих білими". Він також описує географічні межі Білої Хорватії, яка у X столітті простягалася від Сілезії через басейни витоків Вісли та Сяну до середньої течії Дністра та верхів'я Прута.

У переліку племен, які проживають на північ від Дунаю, хорватів згадує так званий „Баварський географ" IX століття. Цікаві відомості подають і арабські мандрівники. Зокрема у „Книзі доріг" Ібн Хардадбега знаходимо повідомлення про торговий осередок Горват, що недалеко від Карпатських гір. Про це торгове місто згадує також Ібн Русте, який описує устрій слов`янської, очевидно білохорватської держави по сусідству з печенігами, правителем якої є „с в і є т м а л и к" – світлий володар.

У нашому, давньоруському літописі згадки про хорватів досить нечіткі. Складається враження, що ці відомості були невигідними тогочасним володарям, і літописці старалися їх замовчувати. Це було щось на кшталт політичної цензури. Зрозуміло, що в літописах описувалися насамперед діяння князів, а не історія того чи іншого краю. Але дуже дивно, що під 1206 роком, згадавши про Галицину (чи, як тепер кажуть, Галичину) могилу – курган на території княжого Галича – і пообіцявши розповісти „про початок Галича, звідки він постав", літописець своєї обіцянки так і не виконав. Ніби було якесь табу на хорватську минувшину.

Схожа недомовка стосується і датованого 993 роком походу Володимира Великого на хорватів: з повідомлення літописця не зрозуміло, чи успішним був цей похід для київського князя. Зате одразу у літописі згадується про печенігів, які з'явилися на кордоні Київської Русі, відвернувши Володимира від ратного походу. Очевидно, печеніги виступили тут як союзники хорватів.

– А звідки така приязнь між печенігами та хорватами?

– На моє переконання, і з цим погоджуються деякі автори історичних досліджень, хорвати – це не слов'янське, а іраномовне плем'я. Вони мають з печенігами спільне, сарматське коріння. Можливо, якийсь час печеніги навіть мирно проживали на території Великої Хорватії, про що свідчить і назва населенного пункту теперішньої Івано-Франківщини – Печеніжин, та й Чорний ліс на Прикарпатті ще не так давно називали лісом печенігів.

Хорвати, ймовірно, прийшли на Прикарпаття із Приазовських степів, де на початку нашої ери історичні джерела зафіксували плем'я з ідентичною назвою. Саме ці степові кочівники, мабуть, принесли на наші землі відому археологічну культуру карпатських курганів, яка разюче відрізняється від традицій ранньослов'янської цивілізації. Це було у II – III століттях. Згодом відбувся процес асиміляції сарматських хорватів серед численніших слов'ян. У VII столітті частина хорватів, як відомо, переселилася на Балкани, де перебува-

ють до сьогодні, а білі хорвати, що залишилися на території Західної і Східної Галичини, утворили на цих землях державу.

— А чому саме білі хорвати, з-поміж інших слов'янських племен, спромоглися на державотворення? Що було ідеєю, яка об'єднала їх?'

— Тепер важко говорити про те, якою була держава білих хорватів, який у них був політичний устрій тощо. До наших днів до того часу мало збереглося. Невідомо навіть, де була столиця Білої Хорватії, хоча останнім часом науковці припускають, що стольним містом могло бути протоміство на території нинішнього села Стільсько у Миколаївському районі Львівщини. З інших великих міст білих хорватів, які могли бути давніми племінними центрами, дослідники називають Краків, Перемишль та Галич.

Ймовірно, об'єднатися у державу тодішніх галичан спонукало те, що на цій території пролягав давній торговельний шлях – від Балтики через Віслу та Дністер – до Подунав'я. Недаремно ж галицькі бояри, яких я вважаю нащадками давніх хорватських вельмож, переважно були купцями.

До речі, вже за князівських часів довго тривало протистояння між руськими князями та галицькими боярами. Нащадки хорватської знаті, бояри обстоювали свої давні права та привілеї і намагалися, як колись, керувати на своїй землі. Бояри часто диктували свою волю князям, Ярослава Осмомисла вони водили до церкви і вчили його, як він має жити, часом замикали ворота перед нелюбим князем і запрошували до себе іншого. Та й Данилови Галицькому саме через бояр довго не вдавалося посісти князівський престол. Ще довго після занепаду держави білих хорватів бояри у Галицькій землі мали велику силу, тримали торгівлю, мали свою військову дружину.

(„ЕКСПРЕС", 3 – 5 вересня 2004 року)

Мам вельку сатисфакцию,

бо не можу єй не мати по прочытаню того допису.

Мій „коник" – Білы Хорваты не дают мі спати од парудесятьох років. Зобрал єм дотычні той темы шувну літературу, знам суды – збіжны ци противставны собі – вельох дошлідників. Та николи дотля зо стороны україньскых вченых не стрітил єм такого поставліня справы Білых Хорватів в однесіню до Кыівской Руси, як в поміщеным выжше дописі.

А чом мам вельку сатисфакцию? Отже посеред моіх писаных в тій квестиі фасцинаций – опубликуваных і не опубликуваных іщы (Книга Білцаревы) – м. ін. в „Лемківскым Календарі 1993", в дописі *Ци радісний то ювілей?* противставлял єм ся поглядови о „добротливым" *приєднаню* в 992(993) році через Владиміря Великого Білых Хорватів до Кыівской Руси. Свою думку выводил єм на основі тексту найстаршой руской літописи „Повісти временных літ". Звертал єм увагу на чудне, маргінальне потрактуваня через літописця так важной справы як занятя (евентуальне) князівства Білых Хорватів. І товды, по тым дописі, был єм постеріганий як „украіножер", якій то епітет мі приліплено, а через „своіх" трактуваний з прижмуріньом ока – як аматор, фантаста.

Гнеска, по парунадцетьох роках, чытам украіньскы тексты (мам тіж під руками інтересний допис *Стільське городище IX – початку XI ст. /осередок общинної та великокнязівської влади східних хорватів/* – проба його реконструкциі на ілюстрациі) і протерам очы з зачудуваня. Они пішли „проти Руси" далеко дале. (Інча справа, же по роках „сердечных" лем задумань, аматорскых аналіз я тіж уж пішол далеко дале). Я клал молчаня літописця на його власну душу. Они видят в тым *щось на кшталт політичної цензури.*

Видят, бо з часом, і в новых вільнійшых часах, не даст ся того не видіти. Видят, хоц – на жаль – дале не довиджують. Адже вшытко што в час „політичной цензуры" Кыівской Руси тычыло ся Білых Хорватів выходило не з „російського" Великого Новгорода (Москвы іщы не было), ци „білоруського" Полоцка (Полотеска) ци Мінска (Менеска), а передовшыткым з „украіньского" Кыєва. Адже Ярослав Осмомысл, Данило Галицкій то колишні князі днешньой украіньской, а не росийской ци білоруской землі. І наголовок того допису, згідні з (науковом) логіком, повинен звучати не як звучыт, а – **УКРАЇНЦІ, РОСІЯНИ, БІЛОРУСИ? НІ, ХОРВАТИ – НАШІ БРАТИ.**

Непреконане преконаня выявило ся *мечом обоюду острым.* Головном міром для Украінців... Хыбаль же, тоты – львівскы – трактуют себе, што не думам, як окремий нарід – Галичан, потомків Білых Хорватів. Котрых здомінувала з часом полудньова, украіньска Русь. Галичан – кровных братів Лемків. О чым зо сатисфакцийом преконаний є „украіножер"

Петро Трохановскій

ДЮЛЯ КРУДІЙ

Нашы добры Русины

(Образкы з Русиньской Крайны)

Неє побожнійшых люди над Русинів, што під Бескідами жыют. Воістину на образ і подобу свого Бога сотворены, котрому служат з ве-ликом ревністю.

Найсурівший край Мадярской краіны... В престрашных темных лісах жыє єлень і медвід, в горах гмла і сідают на них мракы, над глубокыма долинами лем орел плавле колесами, а за долгы годины пути не стрітите чловека в тых дикых горах, де і тракт лем несьміло ся приближат ґу гірскым тіснинам. (Знаме верховину коло Ужка, называну Східнім Бескідом, де в войні текла дорога кров. Ту горі током Ужа двигало ся до гір мадярскє катунство, і уж більше ниґда никого з них не виділи сме.) Ту чорт порыл землю. Двигнул гору на гору. Поклал ліс над лісом. Дикій тот край, нибы Кавказ, осыпіваний в *Герою нашого часу*. В далечыні біліют ся полонины, з недр іх рвут ся ледово студены рікы, над пралісами вертит ся вітер. Зима страшна, гей бы медвід, яр лагідна як овечка. З ничого-нич, під захід сонця, коли путуєш том краіном, раз лем озве ся трембіта з далекого берега, і нараз забудеш своє осамочыня. Під величественным покровом ліса, на тракті, што ся пробиват до неба, по яругах дикых неспертых потоків, далеко-далеко допроваджат тя голос трембіты, гей бы звучал з тамтого сьвіта, де жыют інчы, щесливы люде. Мельодия найчастійше така проста, як сьпів первобытного чловека, пращаючого ся зо заходячым сонцьом. (...) Та і з більшого жыют ту просты пастыре, котры лем в найтвердшу зиму лишают полонину. За рядом пастыре дває сут, ім поручат окреме село (ци більше сел) свої уці, жебы пасли горі на полонині од скорой яри до того часу, коли прийде сьніг. (...) Дни і місяці свої проводят в біблийній простоті. Выкопуют сой притульок, пред котрым од яри до зимы фурт горит оген. Кєбы ся стало, же загасне, тото велика біда. На полонині мож лем потераньом, чуханьом сухого дровна, добыти оген. В ночы наперемін стережут ватру, бо поблиз в лісі блукают волци, медведі, нераз зважат ся шмарити на стадо, кєд захватят го медже корчами. Тоты самітны пастыре глядают сой розвагы в далеко летячых звуках трембіты, котру сами вырізуют з дровна. Така велика трембіта, як чловек, а звук єй так міняют, же спустят ю раз долов, а раз двигнут горі. З полных плюц дує пастыр на полонині в свій музычний пристрій в час сідаючого сонця – горбатым берегам, озлаченым зворам – і нее більшого щестя, кєд деси з далека прийде одголосок на його пісню, одповіст му єдна, друга трембіта зо сусідньой полонины. В такій час пастыр уж не чує ся в дебрях сам-саміській. Розгварят ся з незнаным далекым товаришом, з котрым ачий в жытю ниґда ся не зыйде. В літі, в тихы вечеры, звучат трембіты горі на полонинах, а долов на царинах догадуют ся люде: ба, што бесідуют єден з другым пастыре? Бо нихто не зна пастырскых знаків. Вера, ани сами они не знают, чом такы смутны все голосы іх трембіт.

Коштом пастыря належно ся старают ґаздове, чыіх овец він сокотит. Раз на тыжден, а то і раз на місяц прийдут одвидіти смотаря-пастыря. Сядут сой пред колибом і спокійно дочекують, коли пастыр, даґде о пару дни ся верне з дакотрого полониньского пасла. Яка солодка пісня дзвіночків приближаючого ся овечого стада! І як мож забыти о вшыткым серед полониньского тиха! Гвечер – щесливы люде Бескіда. Рідкіст – посіпаний пастыр. Спокійны, веселы люде они, і так люблят свої быдлята, як членів родины. Та і жывина ся привязує ґу своім пастырям. На пастырьово зафітьканя рушат, вірно шлідує аж і в глубокым сьнігу за його стопами. Хто зна: ачий і бесідує зо своіма пастухами.

Угро-Рус природньо од найдавнійша пастырьом был. До земледільства лем аж потім ся взял, коли ся осьмілил зыйти долов з полонин. Зышол під беріг, з дерева поставил собі хыжку і зачал землю обрабляти. Та серце його іщы до днес тужыт за вільном природом. В літі, на яри зо вшыткыма домашніма спит під голым небом, в лісі, на лазі, на ораници, і смутно му, коли осіню домів ся треба вернути. Верховинец в своій простій незлобивости чтит пастыря. Дячно оддаст дівку за такого шугая, котрий рік-два служыл в полонині.

Пастыр мало часу збыват в селі, лютий, марец, Великден, а пак зас назад подає ся в свої горы. Коли годен ся спознати з дівками, з приятелями-шугаями? Пастырска ніч, ніч Святого Яна, приходит початком липця, коли сельска молоджава збере ся тай іде на полонину, ґу пастырям. По верхах запалюют ся ватры, з травы, з дровна, з пахнячого зіля справены факлі горят серед літньой ночы. Приходят дівчата в білых бочкорах, з вінцями на русых головах, в вышываных домотканых оплічатах і обступуют пастыря. В сес час він найважнійший чловек, він пан стада, він король худобкы, він сокотитель святояньского огня. Він лічыт маржынку яньскым огньом, розтворят пыщок жывині і наставлят ґу огньови, жебы ся з нього выпалила хворота. Він перший скаче через оген. Пак за ним скачут інчы. Ій, як скачут дівкы! Ани єдна не попече голы стегна, та хоцбы – не гонір ся на такє скаргувати. Заметелят ся над летячым огньом полотняны сорочкы, блиснут білы коліна, а пастыр все підкладат до ватры, аж дотля, коли прийде шор на його милу выбрану скакати. А товды, коли найкрасша, найшварнійша ся розбігне на яньску ватру, міркує пастыр: жебы шаты ци коліна не хопил оген.

Скачут над огньом щесливы призры святояньской ночы. Верхы гір, німий ліс, дрімлючы лазы пробуджуют ся од яньскых ватер. І кєд барз щесливий пастыр, та за три дни буде палил ватру на гірскым вершку, з чого в далекых селах стары люде віщуют богате жниво, і вшытко єдно лем пастыр нашол медже тыма, што танцували попри огни, своє щестя.

З далека позераючы подумал бы-с, же мавкы скачут через оген. Верховиньска стриманість переливат ся буйну радість, бо стары в тоту ніч остали дома. Іграт, валят ся в пахнячых травах, в квітю літа щеслива молодість. Хто зна, через кілько іщы яньскых ватер будут годны перескакувати! Розвиднят ся, когуты піют долов в долині, коли пастыр зас остає сам, лем трембіта з ним, жебы на ній міг заграти тото, што хоче повісти.

Перо писательскє – немічна серсама, жебы описати угро-рускы полонины. Видіти треба верховиньскє свитаня, одчути тоты чудесны пахоты, вітрикы, задувкы, якы приходят на полонину, коля ся минят ніч. Дрібны радости і журбы жытя, його сурова грозність і гнетучий смуток розплыват ся як ранішня гмла перед очыма путуючого в такій час. Полониньского рана чловек не чує мук єствуваня. Якысий чудесний, дотля ниґда не чутий голос звучыт в його души. Чыста і святочна душа, легкє серце, полна надіі думка. І пригноблений чловек чує ся як капка росы на листку.

На основі тлумачыня з мадярского **Ігоря Керчы**

ЄЖИ ГАРАСИМОВІЧ

Емілиян

Емілиян подібний є до руского медведя з байкы
Што дырндже при мі
в червеных маковых скоренках
Барз завинили сьвіту Емілиян і його отец чачкар
Што з жалю до брам Панкратора уж задзеленкал

З дымом пішло Емілияна дітиньство
Дім його хмары на ґірґы взявшы
выбрал ся в дорогу
По ночах бодаків гієна бреше на спалениску
І стопа в бурянах найти не годна рідного порога

І на выгнаня поіхал нарід з козом на мотузку
По долинах жалісно несла ся дзвонів молитва
Смутний як святец різблений сідит Емілиян
Шторaз векшы його земля косы зелены заплітат

Дровняк Нетифор

Скінчыт ся цвіт-іконостас Никыфоровых дни
Колиси зайде сонечко тото рускє
за верх пелехатий
Войдут до хыжы дітхнут рамене і речут спит
А його уж на Ілиі вози до себе взял Панкратор

Та гнеска іщы креницком уличком іде Никыфор
Літа-осени вітер в його фафрындзях ся ґзит
І одганят кыйом од вільности свойой
Як пса наіжений сьвіт

На земскым шумливым дереві
Будку му завішено зелену
Там сой ґніздечко выстелил
Короном златом пристроєний

І одтамале вытігат голову як дудок
На креницкій бортацкій позерат сой людок
І малює спокійні образок за образком
В Бога Лемків маючы шторaз векшу ласку

Перевьюл Петро Мурянка

Білична. Рыс. В. Гібнер

VI Сьвітовий Конґрес Русинів – Прага 2001.

Моі конґресовы дорогы

(продолжыня зо стороны 13)

Дописови з V Сьвітового Конґресу Русинів в Ужгороді дал єм наголовок: *„Неє красшого над тото – чого ся не сподіеш"*. В „Бесіді" (Нр 4/1999) посвячено тому Конґресови аж 9 сторін. Не припадком.

Іщы на місяц пред Конґресом не вшыткы вірили же він ся одбуде. Уж на Конґресі до свого Sony записал єм слова (м. ін.) Проф. Івана Попа: *(...) Я был єден з тых невіруючых, якы іще в апрілю, коли сьме были на конференциі в Пряшові, не вірил, што сес конґрес буде в Ужгороді,* Др Марії Мальцовской: *(...) Тоты побоювання, што были – были може і на місци, але єм ся пересвідчіла, же не суть. Важливе є то, же то ся зробило на матірній земли, де є найвеце Русинів зо вшыткых нас.* Зачыплений місцевий Русин, Іван Перчак з Мукачова повіл: *(...) Як мі ся видить? Раз він состоявся, то вже успішный!* Подумайте – успішний уж зато, же ся одбыл! Та не лем зато.

Сідиме на конґресовій сали. Сідиме не втераючы слезы, покірны, знічены, з тілко-што подавленом „польско-европейском" думом, ігноранцийом... Тихнут остатні звукы гымну „Подкарпатскы русины, оставте глубокій сон". Смотрю горі, понад президияльний стіл, на бурого Медведя Русинів посередині простору... Хтоси з обслугы мікрофонів, переходячы на пальцях през сцену, на самій середині... перекстил ся!... Зас мя зморозило (...).

Сідиме зас в конґресовій сали. Уж не для працы, уж цілком по святочному. Ждеме. Але не знаме што нас жде! „Но бо сут преці в Закарпатю проблемы – мыслит ся – но, бо музычна культура, хоц она в тым краю богата-пребогата, преці она, вплетена тісно в державны структуры, не може вполни заманіфестувати ся в русиньскым вымірі...". Може! І тото, што мы виділи, почули на фінальным концерті (...) в Ужгороді не годен вірні описати ниякыма словами. (...) Освячений Божым, зачал ся народний програм. Хтіл єм повісти „сьвітскій", але-м ся встрашыл ґріха. Бо то вшытко было небесне! 23 раз міняли ся выконавці! Кєд перед куртином деклямували, сьпівали солісты, дуеты, меншы вокальны групы, за ньом уж ждали великы хоры, ансамблі пісні і танця (...) „Полетіл бы-м на край сьвіта", „Ой верше мій" – сьпівал Народний Артиста Украіны Петро Матій... а чловек не знал што зо собом почати. Нашли і дла нас, Лемків, бальсам. Хоц вшытко было бальсамом. То был фестіваль. Фестіваль Слез. Фестіваль Слез Радісных.

На VI Сьвітовий Конґрес Русинів до златой Прагы іхал єм... сам. Потягом, з Креницї, через Словацию, Моравы. Чудова траса. І товды красше быти самому. Без слів. Хоц не без думок. О тым – же іхам... сам. Бо не міг єм выіхати вчаснійше. І о тым – якій то буде тот Конґрес, орґанізуваний першыраз в державі де Русины (хоц гнеска іх там шувні) природньо, історичні не жыли. Але Прага для нас не обоятна. Ту в час Весны Народів радили над свойом будучністю і нашы Русины, ту – особливі за І Республикы, коли Польща потрактувала нас як мачоха – на Карловым Університеті наберали мудрости і нашы Лемкы. Тото місто надыхане і нашым духом. Ту мож чути ся добрі. Так ся тіж і стало. ...Хоц не записал єм своіх пережыть. Выручыли мя од писаня о Конґресі інчы. І добрі. Як ґварил по смачным полуденку Циґан, коли казали му іти до роботы – *Што то, все лем я і я?!* Не буду цитувал інчых. Не зо самолюбства, а зато, же то – згідні з наголовком – *Моі конґресовы дорогы.*

На VII Сьвітовым Конґресі Русинів, в Пряшові, зас єм был. І зас єм го не лем пережыл, але і вписал до „Бесіды" (Нр 4/2003) під наголовком: *„Семий – великій, семий завітній!?"* Тот зьвідувальний знак односит ся до завітньости, а завітніст обьявлят ся по часі. Што до велькости Конґресу – потвердити ону міг єм одраз. Жаль, же не міг єм быти на орґанізуваным Конґресі І Сьвітовым Форумі Русиньской Молодежы. Лем во сні: *Виділ єм за президияльным столом нашых молодых соколіків, „виділ єм сынів". А мы стары, сивы, зо слезком, з нотком меланхолії, віры і надії, слухали...*

Так єм во сні виділ. А як є на яві? В цілым русиньскым сьвіті будучніст (завітніст) не выглядат соколячо. В нас, хоц асиміляция почынила ту найменьше спустошыня, є барз тяжко. Забиват нас жытя в діаспорі. І найбарже хыбаль нам треба ся сходити, радити, конґресувати. Того рока зас в нас. Мі недалеко буде. Хоц тота недалекіст барз мыльна. **(пт)**

VII Сьвітовий Конґрес Русинів – Пряшів 2003

Uwaga, kandydaci na studia!

Od roku akademickiego 2001/2002 na **Akademii Pedagogicznej im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie** funkcjonuje nowy, jedyny w Polsce kierunek studiów

filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim.

O przyjęcie na ten kierunek mogą ubiegać się zarówno kandydaci, którzy uczyli się w szkole języka rosyjskiego, jak i kandydaci, którzy uczyli się innych języków obcych. Podobnie też wygląda sprawa znajomości języka rusińsko-łemkowskiego. Studentami mogą zostać zarówno posiadający taką znajomość, uczący się wcześniej tego języka, jak i ci, którzy go nie znają.

Program studiów na kierunku filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim przewiduje - poza przedmiotami rusycystycznymi - przedmioty związane z tą specjalizacją (praktyczna nauka języka rusińsko-łemkowskiego, wiedza o historii i kulturze rusińsko-łemkowskiego obszaru językowego, literatura rusińsko-łemkowska, gramatyka opisowa języka rusińsko-łemkowskiego, historia języka rusińsko-łemkowskiego, stylistyka języka rusińsko-łemkowskiego, gramatyka konfrontatywna polsko-łemkowska, metodyka nauczania języka rusińsko-łemkowskiego) w łącznym wymiarze średnio 10 godzin tygodniowo w ciągu całego okresu studiów.

Studia na kierunku **filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim** stwarzają **wyjątkowe szanse i możliwości** wszystkim, którzy je podejmą. Akademia Pedagogiczna w Krakowie jest jedną z najbardziej prestiżowych uczelni w kraju. Studia w Krakowie to pięć lat przebywania w centrum życia kulturalnego i umysłowego Polski. To niepowtarzalne szanse rozwoju intelektualnego i kontaktów kulturalnych dla młodych ludzi. Instytut Filologii Rosyjskiej AP dysponuje dobrze przygotowaną, kompetentną kadrą nauczycieli akademickich, wśród nich znakomitymi specjalistami w zakresie glottodydaktyki, literatury i języka rosyjskiego, a także w zakresie kultury, literatury i języka rusińsko-łemkowskiego. W trakcie studiów możliwe są wyjazdy na stypendia i staże zagraniczne. Nawiązane zostały i pogłębiane są stopniowo kontakty z innymi instytucjami akademickimi prowadzącymi studia i badania w zakresie kultury i języka rusińskiego w Europie i Ameryce. W Instytucie powstaje specjalistyczny księgozbiór z zakresu kutury, historii, literatury, języka, życia społecznego całego obszaru rusińskiego.

Studenci kierunku **filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim** objęci są, podobnie jak wszyscy studenci Akademii Pedagogicznej w Krakowie, **systemem świadczeń socjalnych i stypendialnych**, w ramach których możliwe jest otrzymanie stypendium socjalnego, stypendium naukowego za bardzo dobre wyniki w nauce, miejsca w domu akademickim, dotowanych obiadów w stołówce akademickiej. Oprócz tego istnieje projekt **ufundowania specjalnych stypendiów dla studentów, którzy uzyskają średnią ocen z egzaminów z przedmiotów łemkoznawczych nie niższą niż 4,5.**

Absolwenci tego kierunku mają pełne kompetencje i uprawnienia w zakresie dwóch filologii: rosyjskiej i rusińsko-łemkowskiej, stąd też ich **szanse na rynku pracy są podwójne**. Pamiętając, że wzrasta w kraju zapotrzebowanie na rusycystów, trzeba wiedzieć także, że absolwenci kierunku filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim będą pierwszymi w Polsce w pełni wykwalifikowanymi specjalistami w zakresie języka i kultury Łemków. Stąd też rozwijające się szkolnictwo mniejszościowe, dziennikarstwo etniczne, funkcjonowanie języków mniejszościowych jako języków pomocniczych w urzędach, edukacja regionalna, z chwilą wprowadzenia w życie Ustawy o Mniejszościach Narodowych i Etnicznych, będą wymagać kadry kompetentnych specjalistów-łemkoznawców.

Ogólne zasady i terminy rekrutacji 2005

Filologia rosyjska z językiem rusińsko-łemkowskim studia dzienne 5-letnie magisterskie

limit przyjęć - 15 miejsc

kryteria przyjęć

I. Absolwenci „Nowej matury" – wynik egzaminu maturalnego z języka rosyjskiego lub innego obcego języka nowożytnego (poziom podstawowy)

II. Maturzyści lat ubiegłych oraz „starej matury 2005" – rozmowa kwalifikacyjna w języku rosyjskim lub polskim na temat zainteresowań kandydata literaturą i kulturą rosyjską

Terminy składania dokumentów

Absolwenci „Nowej matury" do 8 lipca

Maturzyści z ubiegłych lat i „Stara matura 2005" – od 1-17 czerwca

Miejsce składania dokumentów:

Samodzielna Sekcja ds. Rekrutacji, ul. Podchorążych 2, pok. 28

Terminy przeprowadzania rekrutacji:

13-14 lipca 2005

http://www.ap.krakow.pl/neofil/

Zakres zagadnień rozmowy kwalifikacyjnej na temat zainteresowań kandydata literaturą i kulturą rosyjską

1. Twórczość wybitnych przedstawicieli literatury rosyjskiej XIX i XX wieku (na wybranych przykładach).
2. Twórczość wybitnych przedstawicieli muzyki, baletu i teatru rosyjskiego (na wybranych przykładach).
3. Twórczość wybitnych przedstawicieli malarstwa rosyjskiego (na wybranych przykładach).
4. Rosyjska twórczość ludowa (na wybranych przykładach).

Wszelkie pytania dotyczące tego kierunku studiów i tegorocznej rekrutacji można wyjaśniać kierując je bezpośrednio na adres mailowy: duc.olena@wp.pl

На II Сьвітовым Конґресі Русинів в Креници (1993) повіли:

Не маме коли підґрівати рефлексий гордых владарів, але і позицию мінорных, котры комунікуют на рівни милосердя.
Н. Дудаш – Югославія

Ци маме мы, Русины, право на світі жыти? А кєд маме такє право, маме і право выповісти ся – чого душа прагне.
Ш. Ач – Україна

Быти Русином в Америці значыло быти антропологічным або релігійным унікатом. (...) Ваша діяльніст в рідным краю є для нас воскресіньом, дає нам гордіст і силу.
С. Михаляцкі – Америка

Політыком є вшытко, што робиме, і то, же ту сідиме, і то, же сме сой взяли вільне на пятницю.
Я. Калиняк – Словация

Мы мусиме слухати єден другого, учыти ся єден од другого і нигда ся не снажыти плювати на того, хто інакше думат.
П. Р. Магочій – Канада

За режіму Чаученску ми багато чого втратили, ми мусимо пізнавати самі себе.
Я. Колотило – Румунія

Мож зрозуміти, чом даякы з нашых люди ідут другом дорогом і ріжныма способами старают ся добыти тоты права чловека, якы положены для люди в цілым сьвіті.
Є. Жупан – Україна

Kultura jest tym, co najskuteczniej broni narody przed wewnętrznym chaosem.
Б. Мартинюк – Польща

Обрадам VI Сьвітового Конґресу Русинів в Празі (2001 рік) уважні прислухували ся Президент Масарик і Премьєр Бенеш.

Русины уж замешкали не єдну історичну нагоду. Смотрме, жебы сме і тоту нагоду не прохавкали.
Ш. Бунґанич – Словация

Поета повіл: „Чловек то звучыт гордо.". Але і Русин звучыт гордо. Русинови не треба ся ганьбити зато што він Русин.
Т. Попович – Угорщына

Кєд ся при дітьох прескочыт дакотру фазу вчыня языка, товды мож лем ждати же в третій ґенерациі стиха счезне.
М. Варґа – Югославія

Вынесіня основных вызначників рідной культуры на престіл ставлят пред каждым обовязок іх культывуваня. Ґріхом є доптати і зрікати ся святости.
О. Дуць-Файфер – Польща

Барз, а барз хтіла бы-м в тых горах остати. На штоден єм в Берліні (...) і вчу ся, студиюю Русинів. І вірю же буде добрі.
В. Міссельвіц – Німеччына

Хочеме мирно жыти, бесідувати своім языком, сьпівати свої пісні, розвивати свою культуру, любити своє і нигда не пакудити чужого. Так прожыли нашы предкы тисяч років, так хочеме і мы жыти.
І. Туряниця – Україна

Языкова стандаризация, выналоджыня і вводжыня до жытя автентычной, вітальной і полівалентной формы языка на национальным рівни – то єден з найважнійшых задатків.
Г. Медєші – Югославія

Кошеля каждому чловекови найближша, а як обліканя зачынат ся од кошелі, так і просьвіта зачынат ся од материньского языка.
М. Фейса – Югославія

Жебы сме могли зробити конкретну роботу в нашій культурі, а земля зас зачала родити, мисиме вернути на нашу прадідівску землю. Без землі не буде нашой культуры, як і культуры без народу.
Я. Трохановскій – Польща

Тішу ся і єм радий, же єм ту з вами, бо виджу своіма очами і чую своіма ухами, же Русины не лем были, але і сут – дальше істнувати будут.
П. Байцура – Америка

МИКОЛАЙ КСЕНЯК

Рак і Пструг

В чыстій воді під вербинов плавал Пструг коло цофаючого Рака.

— Де ся несеш, брате? — інтересує ся дугуватий.

— Допереду біжу, хлопче, допереду, — одповідат баюсатий.

Кін і Бажант

Заставил ся Бажант при Коньови і ся го опросил:

— Видиш тамты Выдры? Уж три годины лежат під вербов і о чымси непрестайно дебатуют. Не хыруєш, о чым?

Кін ани не посмотрил на парадьоша і такой розгоднул:

— О вівсі! О чым інчым бы могли?

Пташаче молоко

Залетіл голодний Дрозд до рештаврациі дашто собі заісти і выпити. Сіл на операчій столец взял меню і чытат: „Червяк з капустов. Обложена муха. Высмажена глиста. Пташаче молоко".

— Ой-га! То нехоцякій сувенір! – од зачудуваня аж крыла розтягнул. – То одколи моіх братів доят?

Слимак і Гриб

На поляні Гриб ся выпинат перед Слимаком.

— Виджу, же тя фасцинує мій калап. Бодай бы і ні: є і великій, і твердий, і мясистий.

— Што маш з того, чудасийо єдноногa? Ведь під ним ти хыбит голова.

Решпект

Натрафил молодий Осел на необычайну подію: был свідком, коли Цап з цілой силы ся розбіг і бум! Головов до строма.

— А ци моя голова гірша? Спрібую і я.

Як ся розгоднул, так і выконал: розогнал ся і – тріск!

І розбил собі чело.

О пару дни ся нагодов обыдвоме стрітили. Осел такой перед Цапом склонил низко свою обвязану голову.

— Чом ся мі так глубоко кланяш? — чудує ся бородатий.

— Высоко собі ціню твою голову.

Послухайте вшыткы люде
лемківского роду —
хто в тым краю рідным, бідным
каламутит воду.
Послухайте, може ся вам
придаст тото в біді,
може навчыт шанувати
братів і сусідів.

(Амроз)

Місце для рефлексий

До посліднього свого дыханя барз єм рад был всякым дишпутам, промовам. Правда, воліл єм стояти на кобичці, барже мі было до подобы, жебы мене слухали, нич я бы мал слухати інчых. Та час ся змінят. Гнеска уж такых мудрых, як я, купета. А такых, што ради стояти на кобичці – іщы веце.

Та і не дивота. Передше мали мы єдно общество, пак, дакус потім – два. Єдно для Єдиной і Неділимой, другє – про ся. Гнеска маме, но може не сімдесят сім – як єм хтіл во афекті речы – але веце як сім. І то лем по тій страні Бескіда. І: „Што я повіл, то мам рацій, так само як Лига Націй" – як рече Русенко.

Деси-м пречул, же в Кренициі буде Сьвітовий Конґрес Русинів. Добрі. Лем ци тоты што гын уж будут, будут знати і слухати. Ци – так як я – лем на кобичці стояти. ***(пт)***

W NUMERZE:

str. 2 – prezentacja numeru;
str. 3 – *Nowiny - nie nowiny, nie tylko z Łemkowyny* – z życia łemkowskiego / rusińskiego kręgu kulturowego;
str. 4 – *Z prasy, z komentarzem i bez*;
str. 6 – *Wszystko przychodzi naturalnie* – wywiad Anny Rydzanycz z doktorem Bogdanem Horbalem;
str. 8 – *Profesor Paweł Magocsi w Polsce* (Ołena Duć-Fajfer) – kontynuacja z poprzedniego numeru;
str. 9 – W łemkowskiej chacie... w Warszawie (Seman Barna) – wieczór łemkowski w „Dorożkarni";
str. 10 – *Wybrano przedstawicieli Łemków do Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych* (pt) – reportaż z zebrania ;
str. 11 – *Protokół z zebrania organizacji łemkowskich (...) celem wyboru reprezentantów do Komisji Wspólnej...* – p. wyżej;
str. 13 – *Moje kongresowe drogi* (pt) – wspomnienia ze światowych kongresów Rusinów;
str. 14 – *Wielcyśmy byli i śmiszniśmy byli* (Juliusz Słowacki) – wiersz, przekład na łemkowski;
str. 14 – *Byliśmy o dwanaście lat młodsi* (pt) – wstęp do przedruku tekstu traktującego o II Światowym Kongresie Rusinów w Krynicy (1993 r.);
str. 15 – *Być sobą* (z „Besidy" 3/16/1993) – p.w.;
str. 19 – *Pośmiertne wspomnienie* (Myrosława Chomiak) – o ś.p. Marii Merenie;
str. 19. *Wieczność* (Mychał Kowacz) – wiersz;
str. 19 – Regulamin międzynarodowego konkursu literackiego *Sen o Karpatach*;
str. 20 – *Rosjanie, Białorusini? Nie, Chorwaci – nasi bracia* (Bohdan Skawron) – rozmowa z prof. Iwanem Drabczukiem na temat państwa Białych Chorwatów;
str. 21 – *Mam wielką satysfakcję* (Petro Trochanowskij) – uwagi na temat tekstu *Rosjanie, Białorusini...*;
str. 22 – *Nasii dobrzy Rusini* (Krúdy Gyula) – wybrane rozdziały z książki pod tym tytułem, na podstawie tłumaczenia z węgierskiego Igora Kerczy;
str. 23 – *Emilian, Drowniak Netyfor* (Jerzy Harasymowicz) – przekład na język łemkowski Petro Murianka;
str 25 – Uwaga, kandydaci na studia!;
str. 26 – *Na II Światowym Kongresie Rusinów w Krynicy (1993) powiedzieli*;
str. 27 – bajki (Mykołaj Kseniak); *Miejsce dla refleksji.*

Na pierwszej stronie okładki:: *Kwitnie Łemkowyna*, foto: Szymon Barna;

Na ostatniej stronie okładki: *Cerkiew pw. Św. Michała Archanioła w Dubnym*, foto: Szymon Barna

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

„B E S I D A" - dwumiesięcznik Zarządu Głównego Stowarzyszenia Łemków ♦ Redaguje zespół: Helena Duć-Fajfer, Andrzej Kopcza, Piotr Trochanowski (redaktor odpowiedzialny) – e-mail : murianka@op.pl ♦ Adres redakcji: 33-380 Krynica Zdrój, skr. poczt. 83 ♦ Kolportaż: Zarząd Główny Stowarzyszenia Łemków, 59-204 Legnica 6, ul. Zofii Kossak 6 - na ten adres należy składać zamówienia na prenumeratę ♦ cena pojedynczego egzemplarza – 3,50 zł,- plus opłata za przesyłkę. Przedpłata na prenumeratę roczną, z kosztami przesyłki - 33,00 zł.

Redakcja zastrzega sobie prawo skracania materiałów. Poglądy redakcji nie zawsze są zbieżne z poglądami autorów artykułów.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

Czasopismo dotowane jest przez Ministerstwo Kultury

VIII СВІТОВИЙ КОНҐРЕС РУСИНІВ
II СВІТОВИЙ ФОРУМ РУСИНЬСКОЙ МОЛОДЕЖЫ

КРЕНИЦЯ, 23-26.06.2005

ПРОҐРАМ

ЧЕТВЕР (23 ЧЕРВЦЯ)

17.оо – Реєстрация Гости і Делеґатів Конґресу (фойє „Театру Здройового"
18.3о – Вечеря (в місцях закватеруваня)
19.3о – Презентация выстав: *Лемковина в фотоґрафії Тересы і Петра Басалыґів, Історія Конґресів в фотоґрафії;*
20.оо - Проєкция фабулярного фільму Андрия Копчы *Акция „Вісла"*

ПЯТНИЦЯ (24 ЧЕРВЦЯ)

8.оо – Сніданя (в місцях закватеруваня)
9.оо – Реєстрация Гости і Делеґатів Конґресу – дальший тяг
10.оо – Святочне отвореня VIII Світового Конґресу Русинів
10.15 – Звідомленя о діяльности Світовой Рады Русинів медже VIII а VIII Конґресом – Ведучий СРР
10.3о – Выступленя ведучых делеґаций з інформациями о жытю Русинів в окремых державах
12.оо – Выступленя запрошеных Гости
13.оо – Вручыня літературной Нагороды ім. Александра Духновича Фундациі Штефана Чепы
13.3о – Отвореня выставы *Сучасне русиньскє малярство* – Музей Никыфора
14.оо – Полуденок
15.3о – Отвореня і пленарне засіданя II Сьвітового Форуму Русиньской Молодежы
18.оо – Вечеря
19.оо – Артистычний проґрам. Выступлят: Молодіжний Фолклорний Ансамбль СЛАВЯНЕ з Пітсбурґа (Америка) і Молодіжний Фолклорний Ансамбль ШАРИШ з Пряшова (Словация)
21.оо – Стріча при ватрі – Осередок Громада (Чорний Потік 39)

СУБОТА (25 ЧЕРВЦЯ)

8.оо – Сніданя
9.3о – Праца в комісиях: культурній, освітній, науковій, про права чловека і народных меншын, середків масового переказу, молодіжній, постанов і внесків
14.оо – Полуденок
15.оо – Пленарне засіданя Конґресу – проґрамова дискусия
17.оо – Звідомленя ведучых комісий, управномочненя ся новой Світовой Рады Русинів, принятя постанов. Офіційне запертя VIII Світового Конґресу Русинів і II Форуму Русиньской Молодежы
18.оо – Вечеря
19.оо – Артистычний проґрам

SLAVJANE

НЕДІЛЯ (26 ЧЕРВЦЯ)

8.оо – Сніданя (в місцях кватерунку), пращаня Гости і Делеґатів.

...А РОКЫ ІДУТ ЯК ВОДА, АБО – ОД КОНҐРЕСУ ДО КОНҐРЕСУ

І КОНҐРЕС – 1991
МЕДЖЕЛАБІРЦІ

Вітчызну кохаме не зато
же єст велька,
а зато – же наша.

Жебы-с знал што добре,
мусиш знати што зле.

Хто з волцми пристане – по волчы завыє.

Што посієш – то і зожнеш.

ІІ КОНҐРЕС, КРЕНИЦЯ – 1993

Добродітель перевыжшат богатство А. Духновича
ТАД з Прашова

ІІІ КОНҐРЕС – 1995
РУСКІЙ КЕРЕСТУР

Рускокерестурскій театр в драмі Д. Папгаргая
Ровняцкы соблазны.

IV КОНҐРЕС – 1997, БУДАПЕШТ
з лівой делеґация Стоваришыня Лемків

V КОНҐРЕС – 1991, УЖГОРОД

В рідным краю
і вітер не студений.

В рідным краю
і тернина не коляча.

Де ся хто вылягне
– там все го тягне.

VI КОНҐРЕС – 2001
ПРАГА

Не все мож тото грати,
што хце ся гушлям.

VII КОНҐРЕС – 2003, ПРЯШІВ,
делеґация Стоваришыня Лемків

ТОГО ЖЕ – 2005. ГОСПОДНЬОГО РОКА
ЗАС...

...витаме в Кренници

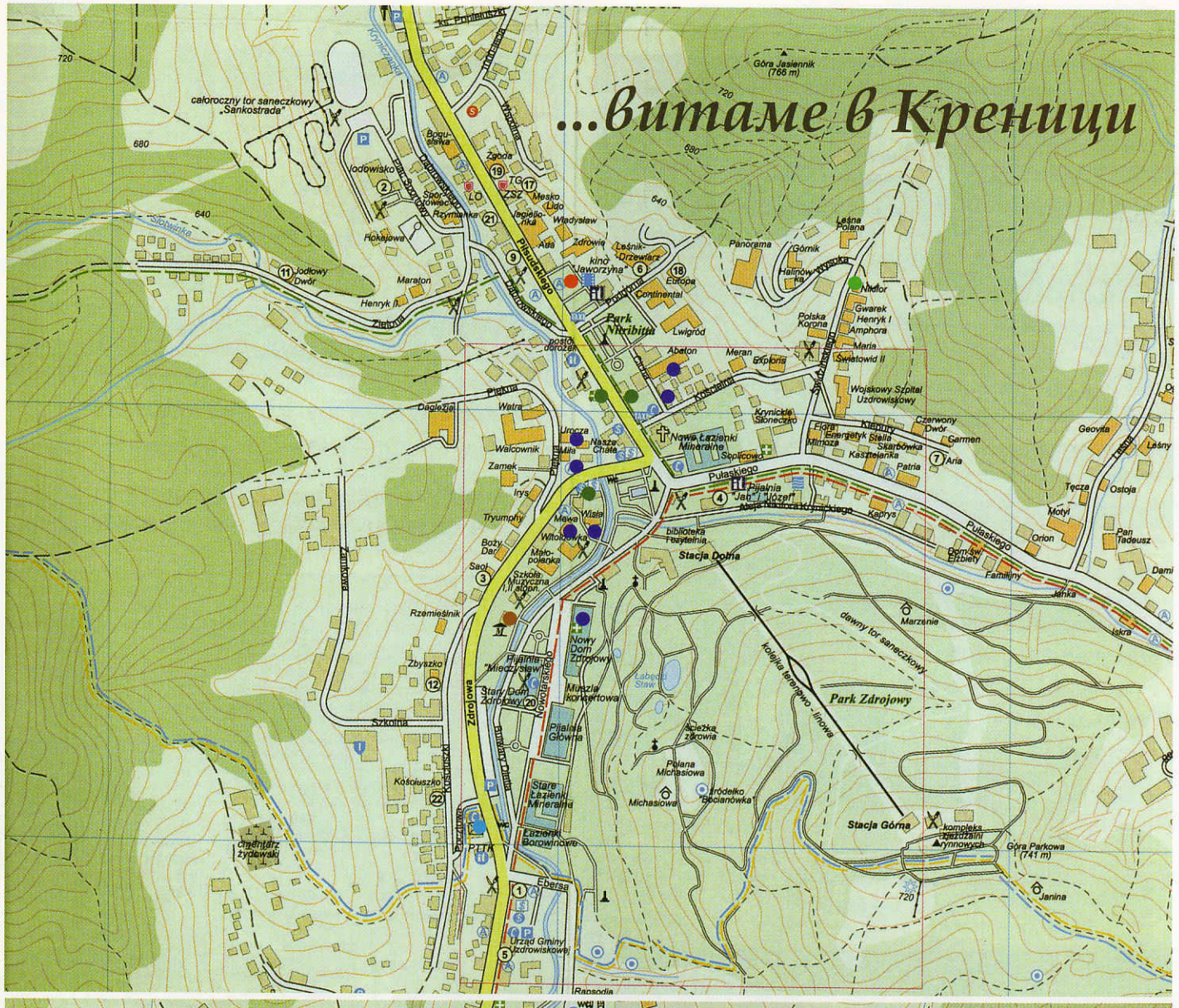

- Місце Конгресу
- Місця закватеруваня (бываня)
- Музей Никыфора (выстава)
- Місце ватры
- Церкви
- Банкы, канторы
- Почта
- Штациі – автобусів і колеі
- Реставрация „Клинец" – лемківска страва і музыка

Walter Maksimovich

Digitally signed by Walter Maksimovich
DN: cn=Walter Maksimovich, o=www.lemko.org, ou, email=walter@lemko.org, c=US
Date: 2010.02.24 00:12:11 -05'00'